T. D. K.

EL - İDRÂK HAŞİYESİ

YAZAN

VELET İZBUDAK

Kastamonu Saylavı

Ankara, 3.4.1981

Muhittin

1936

İSTANBUL

DEVLET BASIMEVİ

EL-İDRÂK HAŞİYESİ

ÖNDÜN

Arkadaşım Kilisli Rifat bey - aşağıda gelecek (malûmat) ile bertafsil anlattığı veçhile (Elidrâk) haşiyesinde gördüğü şu (1359) lûgati havi ilâveleri birkaç sene evvel istinsah edip bana hediye etti. (Malûmat) ında bu lûgatleri bizim türkçemize göre izah eylemekliği arzu eylediğini yazıyordu. Arkadaşımın bu arzususunu yerine getirmek için ben de çalıştım ve her türkçe lûgatin tercümesi olan arapçalarının hal ve izahı için (Kamus, Babus,Kesteli, Ahteri, Çullukkapan) gibi eski lûgat kitaplarına bakarak bütün bu eski lûgatlerin hepsinin manasını ortaya koydum. Bu kitap ehemmiyetçe (Divanı Lûgatüttürk) ün aynidir. Onu itmam ve ikmal eden mühim bir eserdir.

Büyük Gazinin en mühim ilmî inkilâbı olan türkçeyi müstakil yapma ve yükseltme hususuna bu eser de hizmet edeceğinden Türk Dili Tetkik Cemiyetinin bu eseri tab ve ihya eylemesine çok sevindim.

Tanrı Büyük başın gölgesini üstümüzden eksik etmesin Âmin.

Velet İzbudak

Lûgatler hakkında malûmat

Veliyyüttin Efendi kütüphanesindeki (*Elidrâk lilisanil Etrâk*) nüshasının sonunda bir kitabe var. İlk tâbi o kitabeyi koymamış. Bu kitabeye nazaran Ebu Hayyan bu eserini (712) de Ramazanın 20 sinde Kahirede (*Melik Salih*) in medresesinde telif ve ikmal etmiş, yazan zat ise (735) de yazmış. Sonra yine bu tarihlerde rık'a ile nesih arasında bir Türk yazısı ile zannımca behemehal Türk olan bir zat tarafından bu nüshanın kenarlarına, satır aralarına birçok lûgatler ilâve edilmiştir. Bu ilâve edilmiş lûgatler nazarı dikkatimi celbediyor, ve bunları toplamak istiyordum; Ve topladım, hurufu heca sırasına koyarak yazdım. Mezkûr İdrâk kitabı 65 büyük yapraktan ibarettir. 32 si lûgat, 33 ü kavaid idi. Arzettiğim lûgatler ise lûgat yapraklarının kenarlarında ve satır aralarında idi.

Topladığım lûgatlere bir mehaz bulabilmek için her yapraktan aldığım lûgate o yaprağı mehaz gibi farzettim. İşte lûgatlerin yanıbaşlarında görülen rakamlar kitabın yaprak numarasıdır.

Bu lûgatleri kitapta nasıl gördümse aynen aldım. Aslını, imlâsını, harekesini tamamen muhafaza ettim. Ve bu bapta okadar dikkat ettim ki, fotoğraf ile alınsa okadar olur.

Tebyiz ederken bazı kelimelerin Divanı Lûgatüttürkde mevcut oluşuna zahip oldum, ve filhakika müracaatimde ya aynen ya hafif bir fark ile divanda buldum. Maamafih baktığım kelimeler birkaç tanedir. Halbuki daha epeyisi Divanda vardır zannındayım. Bu lûgatlerin yanında mehaz yoktu. Yalnız 23 üncü varakta bir kelimenin yanında (Camiüllûga) kaydi var ki, şayanı dikkattir. Bence bu lûgatlerin mehazleri yoksa da bunlar topraklar altından çıkarılan asarıatika gibidir ki kıymetlerini kendileri gösterirler.

Kilisli Muallim Rifat

Ablak abnus	(1) :	Alaca abanoz.
Abnus	(1) :	Abanoz
Afacan	(4) :	(*Füce*) yani anî ölüm demektir. (*dahî*) ki en çetin şeyler, büyük felâketler ve emsaline denir. Burada (*füce*) yi (*dahî*) ile tercüme etmiştir.
Ak as	(4) :	As dedikleri derisi makbul hayvanın ak renklisi ki (*kakum*) derler.
Al	(2) :	Al renk, al tonlu at.
Alacu	(6) :	(*Alacuk*) derler. Çörden çöpten yapılıp eskiden deri örtülen, sonra kıldan, yünden örme adi çul örtülen küçük adi çadır, derim evi.
Ala yapışkan	(29) :	Balıkçın .
Alpak yay	(5) :	Bir nevi yay.
Ameldar	(20) :	Ücretli hizmetçi.
An	(5) :	Hudut karşılığıdır. Hâlâ iki tarla arasındaki dar yolcuğa deriz.
Anarı	(5) :	Cihet beyan eder: Bağdan anarı geliyordu = bağ tarafından.
Anduz	(6) :	Eskiden ilâca kullanılan otlardan.
Angı	(6 - 16) :	Bugünkü (*sangı*) gibi; aklı az, sade, salak kimse.
Angüştan	(5) :	Konyada (*engiştane*) bazı yerlerde (*engüştene*) derler. Dikiş yüksüğü.
Anıt	(23) :	Angıt kuşu.
Anıtmak	(6) :	Anıttım = bir şeyi yapmağa kalbinden hazırlanmak, niyet etmek. Mücerret bir şeyi hazırlamak manasına gelir.
Anlık eylemek	(5) :	Anlık eyledi = lâkırdıda tutuldu, sersem oldu.
Anramak	(5-6) :	Haykırmak, inlemek. Anradı arslan = Aslan anradı, arslanın haykırmasına (*anramak*) derler.
Antuz	(6) :	Ardıç nevinden bir çalı. Bir de içinde fuhşiyat yapılan mahaldir.
Anul anul	(5) :	Anıl anıl — ağır ağr, yavaş yavaş.
Aramak	(3) :	Aradım — bir kimseyi, bir şeyi bulmak için şuradan buradan araştırdım.
Arduç	(3) :	Bildiğimiz ardıç ağacı.
Argaç	(3) :	Dokunan bezin enliliğine gerilen ipliği.

Arğış	(3-32) :	Kervan kafilesi. At veya katırla eşya ve insan nakliyatı.
Arış	(3) :	Dokunacak bezin uzunluğuna gerilen iplik ardı (*Mirkat*).
Arıtladı pamuknı	(1) :	Pamuğu arıtladı, pamuğu ayıkladı.
Arkun yürümek	(3) :	Koca arkun yürüdü - ihtiyar ayağını köstekli gibi dolaştırarak bidi bidi küçük adımlarla yürüdü.
Arlangan	(3) :	Şerefini, namusunu korumak için ağır başlı, azametli hareket eden kimse.
Armak	(3) :	Ardı, âciz bıraktı, kuvvetten düşürdü.
Astar	(32) :	Elbise ve sairenin altına kaplanan bez.
Aşı daşı	(20) :	Bakılsa aşı boyası yapılan kan kırmızı taştır; halbuki (*Remda*) kızgın, ayni zamanda boya gibi kızarmış çok sıcak maddedir.
Aşıkmak	(31) :	Hiddetlenmek, kızmak demektir. Burada hızlı yürümek manasına olan (*Hervel*) ile tercüme edilmiştir. Diğer manası da acele etmektir.
Aşlamak	(3) :	Aşladı - Çanağı düzeltti, yemek koydu (*Mirkat, Ahterî*).
Aşut	(20) :	Aşıt - dağın aşılacak yolu, beli.
Avcılar evi	(27) :	Avcı gümelesi ki, çalıdan ottan yapılmış küçük kulübedir; avcı gizlenir, avlar.
Avlagu	(7) :	Avlu, havlu, ağaçla, tahta ile, taşla çevrilmiş biraz yer ve koyun ağılı (*Ahterî*).
Ayamak	(7) :	Ayadı - birisine ad taktı, lâkap, unvan verdi.
Aynamak	(7) :	Rengi aynadı - rengi değişti, attı, güneş bozdu (*Ahterî*).
Ayu kulağı	— :	Bir neyi ince tüylü kalın ve enli yapraklı ot.
Aznavur	(3) :	Yaramaz ahlâklı adam manasına (*Ahterî*).
Bağırmak	(10) :	Bağırdı - koyun hızlı ses çıkardı, meledi.
Bağırtlak	(23) :	Bağırtlak.
Baka durağı	(13) :	Kurbağa yosunu (*Kesteli*).
Bakça	(10) :	Bahçe - bağ, bostan.
Bakırmak	(10) :	Bağırmak.
Bakraç	(9) :	Bakrak - bakırdan yapma, üstünden kulplu bir şinik genişliğinde kap ki, su konulur.
Balta köpüsü	(23) :	Balta düğdüsü, götü.
Bambo	(22) :	Kamışın sağlam bir cinsidir ki, ondan kargı yaparlar. Zaten (*kargı*) kamış demektir. Kon-

yada kargı yapılan kalın cins kamışa (*kargı kamış*) de ler.

Banbal otu (11): Banbul otu dedikleridir.

Bandıkmak (11): Son derece hırs ve iştiha göstermek, dev iştihası izhar eylemek.

Banırmak (10): Bağırmak.

Barak (8): Tüylü bir cins köpek.

Barmak : Parmak: 1— Beğparmak 2— Sokparmak 3— Ortaparmak 4— cıcamık 5— çıçalık, sırça parmak ta derler.

Baş bağı (23): Başa bağlanan çenber.

Başı kaba geldi (21): Başı açık, külâhsız geldi.

Başıra kakdı (23): Başına kaktı - başına dürttü.

Bataşmak (10): Bataşın - kargı ile pataklaşın.

Bayık üşbu (11): Bayık - tekit edatı: bayık üşbu = muhakkak işte şu.

Bayır (31): Dağ eteği (*Ahterî*).

Bazlamaç (9): Saçta pişirilen kalın yufka.

Beğ damgası (21): Bey damgası - sultan mühürü, işareti.

Bel bağı (23): Kuşak.

Belgü (32): Belgi - bir şeyin izi, nişanesi, bir adamın vücuda getirdiği eseri.

Belertti göznü (10): Gözünü belertti - hiddetle gözünü dışarı fırlattı.

Berçin (9): Barçin - ipekten yapılmış (*dîba*) dedikleri kumaş.

Besgeç (18): Somun gibi (*girde*) denilen ekmek ki, tandır ekmeğinin incesidir.

Beylik (28): Muharebede askere verilen silâh, çanta, battaniye ve saire. Hükûmete ait her şey.

Bıcılgan (8): Vücutta olan sulu çatlaklar, mayasıl [yalnız (*çatlak*) ile tefsir eylemişse de maksat bizim yazdığımız olacak]

Bıngıldamak (10): Bıngıldadı - pelte gibi sulu şeyler kımıldadı; kazan içindeki su cumbuldadı.

Bilezik urunu (23): Bileğin ele yakın ince yeri

Bir ağacın üçtebiri (3): Üç mil de yine 12000 adım, yani bir fersah.

Bir ağaç yer (3): Eskiden oniki bin adımlık mesafeye bir ağaç dikerlermiş, onun için (*Birağaç*) 12000 adımlık bir fersah olur.

Birez fafladı faflادı (21): Birez fafladı - sıkıntısından biraz pof pof yaptı.

Bir kucak bez (22): Kucak, bugün (*top*) kullanırız. Bir kucak bez= bir top kumaş.

Bir yığrım yer (32): Bir ok atımı mesafe. Bol sesli bir adamın çığırmasiyle ses duyulacak mesafe.

Boğanak (30): Destiden boşanırcasına yağan yağmur sağanağı.

Boğun (10): Boğum.

Bor (16): Sücü, şarap. [Bor olmayınca sirke olmaz - şarap olmadıkça sirke olmaz.]

Budağ (4): Budak - ağaç dalı.

Buhaltuk (33): Sorguç, çelenk

Bulamak (10): Köpek kuyruk buladı = salladı. Yaltaklandığı zaman yapar.

Burgu (21): Boru denilen iri düdük.

Bu sıyışta (20): Bu sıyırdımda, bu cihette.

Buymak (11): Soğuktan buydu - dondu.

Büçükmek (8): Büçüktü - kumaş çürüdü. Birşey değersizleşti. adileşti.

Bügemek (10): Suyu büğedi - bekitti, kapattı.

Büğet (10 - 12): Su doldurmak için açılmış çukur. bildiğimiz (*havuz*) un adı. açık buğet = ayağı akar havuz, çukur, gölcük.

Büklümek (10): At büklüdü - doğru yürümeyip oynadı, sıçradı demektir ki, ham veya tavlı atların şanındandır.

Büksüm (10): Böğür - (*kamus*) vücude futa bağlıyacak yer (*mirkat*).

Büksülmek (10): Büksüldü - bükükleşti, kanburlaştı (*udûl ve insıraf*) karşılığı olur.

Büre (8): Pire [Bak: Bürçe].

Bürçe (8): Pire.

Bürçek (18-19): Alındaki kesme saç. Bürçeğini tuttu= alın saçını yakaladı.

Bütmek (18): Kul Tanrıya büttü - Kul Allahın birliğini ikrar eyledi.

Cablak iş (13): Çaplak iş - karma karışık işler.

Cadı (12): Sihirbaz, büyücü.

Camedan (14-33): Aybe, heybe, eşya konulan meşin kab, çanta.

Can algan (21): Can alan - Azrail.

Cemregü (31): Cemregi - yanşak.

Cenber (14): Çember - bildiğimiz ağaçtan ve saireden daire

Cırlak (13): Cırlayık, toygar kuşu.

Cibre (12) : Üzüm çöpü, süprüntüsü ki ondan sirke yaparlar.
Cıcak (2) : Hala.
Cicik (12) : Yerden nebatın ilk görünen yeşilliği. [Soğanın içinde en körpesine (*cücük*) derler, buna yakındır.]
Cıgan (23) : Bahil, hasis.
Cimri (28) : Eclafdan, adi adam; ahlaksız, bayağı kimse.
Cindermek (7) : Çindermek - yani doğru veya eğri olup olmadığını araştırmak, birşeyin eni konu, etrafiyle aslına ermek? Hakikat manasına daha ziyade gelir.
Çabalamak (12) : Çabaladı - didindi, kavrandı, ıztırap güsterdi.
Çapmak (12) : Çabdı su içinde - su içinde çaptı, yüzdü, çırpındı.
Çağ (29) : Kısa ve uzun müddet; (*dehr*) manasına.
Çağalanmak (13) : Çağalandı eti = Eti çağalandı, gevşedi, sölpüdü.
Çağırmak : Cağırtı - bağırıp çağırma, gürültü
Çağanmak (13) : Çağnadı döşek üstünde - döşek üstünde çağnadı-yatakta rahat edemeyip kıvrandı, oraya buraya attı, çalkandı.
Çakıldak (13) : Çocukların elleriyle döndürdükleri fırıldak; değirmenin tedricle taş içine dane döken ve muttasıl takırdıyan alet ki, hâlâ Konyada (*değirmen çakıldağı*) denir (*Ahteri*).
Çakır (13) : Doğan envaından.
Çakır (16) : Çağır - çakır, şarap.
Çakıtlık (13) : İzdiham.
Çalardı (14) : Kamçıladı, koşturdu.
Çalarttı (14) : Koşturttu.
Çalat boldu (14) : Çalat oldu. (*çalâk*) diye farisiye geçmiş. Kıvrak, Şen, zeki, uyanık, varışlı. (*Celed oldu*).
Çaldıramak (14) : Çaldıradı - çarpındı, tepindi, gürültü patırdı yaptı.
Çaldırtmak (14) : Çaldırttı - koşturttu. (*Çalâk*) buradan.
Çalı (14) : (*Çalı, kavkaz, evşen*) üçü bir olduğu anlaşılıyor. Boysuz dikenli ağaç.
Çalış — ; Biribirine silâh çarpış, muharebe.
Çalış ayaklı boldu hımar (14) : Eşek çalış ayaklı oldu; yürürken topuklarını biribirine vurdu. (*Vankulu*)
Çalpak iş (14) : Dolaşık, karışık iş.

Çalpıştı talaz (14): Dalgalar çarpıştı.
Çalt koyun uyudu (14): Arka üstü yattı.
Çamuş (14): Harın, ham; talim görmemiş salma beygir.
Çamuşluk (14): Çamuşluk - ham, harın beygirin oynaması, hoplaması.
Çanak (14): Bildiğimiz şey, çanak.
Çanak yoku (30): Yemek sahanında kalan bulaşık [D. L. T. 3-3].
Çapar, çapur (12): Çaput dediğimiz paçavralar.
Çap çap yedi (12): Şap şap, ağzını şapırdatarak yedi.
Çapraz düşmek (12): Çapraz düştü - çapraşık oldu. Çapraşık yazı - karmakarışık, satırlar, yazılar karışmış.
Çarpmak (13): Çarptı - sür'atle vurdu, tepti.
Çaşıtmak (13): Çaşıttı oğlanın - çocuğunu yaramaz, terbiyesiz yaptı.
Çatruk (14): Çatrık, bağa durağı - kurbağa yosunu.
Çavuş (14): Çavuş.
Çayan (14): Çiyan dediğimiz; kırkayak
Çay daşı (20): Bazı şeylere kullanılan yassı taş.
Çeğin eti (22): Kaba et, adale.
Çeğnek (13 - 14): Tekme, depme. Çeğnek çeğnedi - tekme ile tekmeledi, oynarken ayağını vurdu, çiğnedi, ayak altında ezdi.
Çekük (23): Kuş.
Çelermek (14): Çelerdi - göz kırptı, göz ucuyle baktı.
Çember (14): Çenber, yuvarlak şey.
Çemreğü (14): Çemreği - yanşak.
Çemremek (14): Çemredi - paylar gibi hızlı hızlı insanın yüzüne karşı kızgın kızgın söyledi. Konyada (*çemkirdi*) derler.
Çemşir (14): Şimşir dedikleri sert ağaç.
Çenber (14): Değirmi, yuvarlak ağaç, demir.
Çengel (14): Dıvara çakılan demir çengel ki, yolcu eşyasını, zenbilini asar.
Çenk (14): Eski bir saz.
Çenlemek (14): Çenledi it - köpek dayak yiyip ağlar gibi ürdü.
Çepürdek (12): Çerçöp, karmakarışık, abur cubur şeyler.
Çepürdemek (12): Çepürdedi - kekeledi, lafı ağzında karıştırdı, mırıldandı, ağzını şapırdatarak söyledi.

Çepürdük söylemek (12): Çepürdük söyledi söznü - sözü çepürdek söyledi, açıkça söylemeyip değirmenden darı çeker gibi anlaşılmaz hışırtılı, cızırtılı söyledi.

Çeresi akardı (12): Doğuran hayvanın çeresi akardı, doğurma akibinde sarı su gelirdi.

Çerez (13): Eski lûgatler (*ilme diken*) diyorlar. (*Şibrik*) tazesi, kurusuna (*darî*) derle. Kâbe yollarında çok olur, yere yayılır, sâkı olmaz, kurudukta kedi tırnağı gibi dikenleri olur (*Vankulu*).

Çeri dardı (19): Asker darmadağın oldu, dağılıverdi.

Çerlenmek (12): Çerlendi gözü - gözü çerlendi - ağrıdı, çipillendi.

Çertmek (13): Çertti ucunu - sert bir şeyle vurup meselâ fincan gibi şeylerin kenarı attı, kertti, çatladı.

Çeşte (13): Ud denilen çalgı

Çetin koz (12): Çetinceviz, kabuğu kalın, içindeki eşeği, danesi arasındaki kabuklar kalın ve kırılması güç.

Çetük (2): Çetik - kedi.

Çevründü (12): Çevrindi - dolandı, döndü.

Çevük (14): Çevik - toplu, dernekli, tetik, neşeli iş görür.

Çeygel (14): Fitne koparan, fesat çıkaran, kanlı katil, kötü, rezil adam.

Çığıldamak (23): Çığıldadı palan - kıcır kıcır etti palan.

Çığıltı (13): İnce ses, çığlık, kuş sesi.

Çığır (13): Dar yol, sapanın açtığı yol.

Çığıt (13): Ergenlerin yüzünde, bazan ihtiyarlarda peyda olan cilt lekeleri.

Çıkrık (12): Kuyu ipinin sarıldığı yuvarlak döner avadanlık.

Çıltak (13): (*Duldak*) gibi hüccet, bürhan, delil, sened, manalarına.

Çımçık (14): Halis, sırf, mahz.

Çımkışmak (14): Çımkıştı - zaif göz bir şeyi dumanlı, karışık gördü (*Vankulu*).

Çımuk gün (14): Dağallı, çevlikli, fırtınalı gün.

Çınşamak (13): Çınşadı - çığış çığış yaptı, hışırdadı.

Çırlayık (12): Çırlayık - toygar kuşu.

Çıtırlanmak (12): Çıtırlandı işi - işi alt üst oldu. Karmakarışık oldu.

Çil (22): At tonlarından (*Konur*) renge denir.

Çil (14): Keklik yavrusu. Farisi (*kebk*) kabca şeklinde tarif edilmiş.

Çilegü (30): Çileni, çi, çisek, rutubet.

Çim (20): Çimen.

Çint kırmak (14): Çint kırdı. Eski kitaplarımızda (*çın kırdı*) kuş uçarken (*vıç*) diye cıvık pisledi.

Çiriş (12, 13): Çiriş.

Çirtmek (12): Çirtti - ince ince aradı, ufak paraları seçti, envaını aradı; sarraf parayı bozdu. [çirtik - incecik kalmış sabun artığı].

Çiseği (30): Çiy, rutubet.

Çivildemek (13): Yavaş yavaş konuşmak, hafif sesle vicir vicir söylemek.

Çoban aldagucı (23): Çoban aldatan, (*kuyruk sallıyan*) dedikleri ufak bir kuş.

Çocuk (12): Domuz eniği.

Çoçun (12): (*Çoçun, elgin, tülüngü*) hepsi de yabancı, ne idiği meçhul, adam yerine konulmıyan âdi kimse, meçhul.

Çoğ (13): Güneş sıcağı [(*günçoğu*) = Ey luabuşşemsi D. L. T. cilt. III - 93] en sıcak günde karşıda ıpıl ıpıl görünen ışıklar.

Çoğdumak (12): Çoğdudı yir - yer çoğdadı, takır takır kurudu, tam takır oldu.

Çoğı, çoğu (13): Halk çoğu kıldı - yığıldı, bağırdı çağırdı, gürültü yaptı (*Camiüllûgat*).[1]

Çoğ koptu (21): Kalabalık toplandı, birikti yığıldı.

Çoğlu boldu günümüz (13): Günümüz çoğlu oldu - günümüz ışıklı oldu demek. Belki de mecazen ikballi, saadetli demektir.

Çoğrumak (18): Çoğrudu - uyuştu.

Çokal (13): Zırh altına giyilir hem ipekli hırka. (*çevşen*) ise zırhtır.

Çoknaşmak (13): Çoknaştılar - yığıldılar, izdiham peyda ettiler.

Çomak (28): Çomak.

Çorak (30): Ot bitmiyen tuzlu, kisli toprak.

Çorlu (8 - 12): Betbaht, biçare, illetli, hasta demektir.

---

[1] Buradaki (*Camiüllûgat*) şayanı dikkattir. İşitmediğimiz ve görmediğimiz bir kitaptır. Mufassal olsa gerektir.

Çotuk : Dalın kesilen yeri, talaş, süprüntü.
Çoyun (14): Bakır demektir (*çoyunmak*) erimek demektir Eski kumandanlardan (*Emir Çoyan*) hatıra gelir
Çöğdümek (13): Od yalını çöğdüdü - ateşin alevi havaya doğru uzadı.
Çöğdürmek (14): Çöğdürdü, oğlan sidiğini çöğdürdü - havaya doğru fırlattı.
Çöğen (19): At üstünde top çeldikleri ucu iğri deynek.
Çökek (30): Cıvık çamur.
Çökütmek (13): Çöküttü - kıç üstüne oturup dizlerini karnına bitiştirerek iki kolunu dizlerini kavuşturmak suretiyle bağlamak.
Çölmek (23): Taştan oyulup, yahut saksıdan yapılıp içinde yemek pişirilen tenceredir. Sonra bakırdan yapılmıştır.
Çöndü (14): Çondu - ısındı. Bu kelimenin (*çogaç*) la münasebeti vardır. Belki aslı (*çoğanmak*) veya (*çovunmak*) dır.
Çönge (13 - 14): Çönge bıçak - kesmez bıçak. Kılınç çöngeboldu = kılıç çönge oldu, kemik oldu, urup kesmekten kaldı.
Çönür (13): Gözleri çöngelmiş, gözü içine çökmüş kimse.
Çörek (18): Francala, somun.
Çöplenmek (12): Çöplendi - süprüntülendi, çör çöple kirlendi.
Çöprek (32): Paçavra.
Çüklü bardak (8): Dip tarafından oyulup bir tarafı kulp, diğer tarafı emzik olarak yapılan ağaç ibrik ki (*eski çamlar bardak oldu*) dedikleri budur. Ucundaki emziğe de (*çük*) derlermiş, sonra çocuk aletine denilmiştir.
Dad (14): Adalet.
Dağuk (20): Dağınık.
Dalga (21): Dalğa.
Dam (15): Binanın damı
Damak (15): Ağızın tavanı.
Dambırdı (21): Tambırtı - davula vuruldukça çıkan ses.
Damdı (21): Damladı - yağmur dane dane düştü.
Damga, damka (15): Mühür; içi yazı ile oyulmuş buğday çeçine basılarak kabartması çıkar tahta damğa vesair damgalar.

Damınmak (21): Damındı su=su damladı.

Damızlık (21): Tadına bakılmak üzere bir nesneden alınan az bir şey.

Dank vardu (20): Tak diye ses vererek sert bir şeye vurdu.

Danlamak (15): Danladı - taaccüp etti, şaştı, tuhaf, garip, acayip gördü.

Dan nerse (15): Şaşılacak nesne, hayretten naşi inkâr olunacak garip birşey.

Dansuk (15): Tansuk - pek nadir, çok kıymetli, veyahut görülmemiş, akıl almaz bir halde garip hünerleri olduğunu görünce şaşılır nesne; tuhaf, garip, acayip, hayran olunacak nesne.

Dargıl (19): Koyu kırem. karası kirlilikle karışık sevimsiz renk, alalık, rengi gibi.

Darıktı[1] (19): İçi daraldı, sıkıldı.

Darıldı (19): Dağıldı.

Darılmak (19): Darıldılar dirnâk - dernek dağıldı= darma dağın oldu, dağıldı.

Dartınmak (14): Dartındı - imtina etti, vaz geçti. ayrıca (kılıç çekti) demektir.

Dastar (20): Mendil, çevre (*aslı destardır, sonra başa sarılan sarığa demişler*).

Davar (15): Tavar, hayvan. Eskiden mal, eşyayı menkule manasınadır. Sonra ehlî hayvanat manasına kullanıldı. O vakit hepsi için (*mal tavar*) denirdi. Şimdi ancak koyun, keçi makulesine derler. Eski kitaplarda bunların şahidi çoktur.

Davlum (21): Ata eğerin keçesi bağlandığı yer.

Dayak (21): Dayanılacak deynek, baston.

Dayıza (21): Teyze.

Dayrınmak (15 - 21): Dayrındı - ayağı kaydı, zıldı, yıldı.

Daz (20): İley daz - başının iki tarafı yanları şakakları tüysüz (*kesteli*).

Debe (24): Debe, kavlaç - kasığı yarık, torbası düşük, sarkık.

Debelenmek (14): Debelendi - iki tarafa yuvarlandı.

Degi (12): Değim - (*tilge*) gibi dilim manasına.

Dekelmek (15): Dekeldi. [Ben bu kelimeyi (*danladı*) nın ayni

[1] Türkte, Arapta (T) ile yazılan kelimeler (d) okunur. (Tazı) bile (Dazı) diye söylenirmiş.

sanıyorum. Yahut muhaffefi olarak (*deneldi*) veya (*danaldı*) gibi o asıldan bir kelime olacak ki (*şaşırdı, hayran oldu, alıklaştı*) demek olur.]

Delice doğan (20): Şahin envaından

Demek (15): Bazı yerde (*temek*) damda, dıvarda pencere gibi delik.

Den (15): Kadar, miktar; uşbu denlü = bunun gibi.

Denemek (15 - 19): Denedim - tecrübe ve imtihan ettim.

Dengeşmek (15): Dengeşti nesne - bir şey başka bir şeyin muadili yani şekilde, ağırlıkta vesairede benzeri oldu. Muadele - dengeşme.

Denşürdü (15): Denşirdi - değiştirdi, tebdil, tağyir etti.

Denzindi (19): Döndü. (*kutup*) o noktadır ki, yıldızlar onun etrafında dönerler.

Depelemek (14): Depeledi ana düşman - düşman ona depeledi. Yani oh olsun diye nisbet verdi. Konyada (*ohunsumak*) derler.

Derd (14): Derd.

Derisi siyrıldı (17): Yüzüldü, soyuldu.

derman eyledi (14): İlâç yaptı.

Derincek (14): Kadının başına örttüğü dört köşe çenber, baş örtüsü.

Deste (15): Deste.

Deşmek (14): Deştüm - deştim, yarayı yardım, didikledim. Oyup suyunu çıkardım ve bir şeyi didikledim.

Dev (15): Dev.

Dev anası (15): Türkte şeytanın kancık olduğunu bilmiyorum. Elyevm en şişman sakil kadına derler.

Devek (15): Teyek, tefek gibi üzüm çubuğunun taze dalıdır burada üzüm çubuğu gösterilmiş.

Deve kuşu (23): Deve kuşu.

Deve tabanı (15): Nebattandır.

Devinmek (15): Devindi - çalıştı, uğraştı, dövündü, didindi.

Devlügeç (15): Çaylak.

Devlügeç (15): Devülgeç. Arapçası (*şuha*) yay yapılan bir nevi ağaç demektir. Bir yanlış olmasın (*çaylak*) olsa gerek.

Dınma (15): Tınma - sus, aldırma.

Dibli sini (16): Bir nevi sini.

Diğremek (15): Diğredi et - et zehirlendi. [Konyada, bir müddet kullanılmayıp ta havası zehirlenen kuyu içine giren derhal boğulur ölür; onun için önce fener sarkıtırlar, fener sönerse girmezler (*kuyu dinlendi*) derler].

Diğrilmek (32): Diğrildi - değrildi - tekerlek gibi şeyler döndü, yuvarlandı.

Dikek (15): Şamdan, çırağman (*Ahterî*).

Dilbend (25): (*Dilmec*) gibi tercüman manasına kullanılmış.

Dimükmek (15): Dümükdü - zihni daldı, bir hoş şeyle eylendi, gönül oyaladı.

Dinek (15): Boynuz.

Dinelmek (15): Dineldi, dikeldi, ayağa kalktı, büyük huzurunda ayakta durdu.

Dinlenmek (15): Dinlenmek - (*dinremek*) gibidir.

Diplenmek (15): Diplendi ağaç, ağacın kökü kökleşmek etrafına yayılmak.

Direnmek (14): Direndi - dayandı (*fakat, bir halde ki dayandığı şeyi alacak olsalar yüz üstü düşerse o vakit direndi deriz, alelâdesi dayandı*).

Diriğlik boldu (14): Diriğlik oldu - teessüf edildi, tasalanıldı.

Dirnek (15): Cemaat, dirnek tarıldı - dağıldı, tarımar oldu

Divşinmek (15): Divşindi - çalıştı, uğraştı, didindi.

Diyaza, Diyeze (15): Teyze, diyze, dayza, diyeza. Aslı (*tigay eza*) ana hemşiresi

Dizginmek (14): Dizgindi - döndü, bir şeyin etrafını dolaştı

Dokumak (20): Dokudu damar - Damar dokudu, tık tık attı; kumaş dokudu - mekiği tık tık attı, tarağı tok tok vurdu

Dokunmak (20): Dokundu ok nişanga - ok nişana dokundu - tam nişan mahalline ısabet etti. Atan nişan vurdu. Atın toynağına taş dokunmasın = atın tırnağına taş değmesin

Dolamaç (21): Dolambaç

Dolandı (21): Değsindi, çevrindi; daire şeklinde demektir

Dolunmak (15): Dolundu ay- güneş battı

Doru (22): Doru at - koyu kahve rengi

Doru (19): Dağ dorusu - tepesi; ağaç dorusu - en yüksek dalı, dalın ta ucu (*doruk*)ta derler.

Doru boldu (19): Doru oldu - atın rengi doru renkte oldu

Döğün (21): Döğün ve düğün - mahsus aletle veya şişle dağlamak. Bazıları kollarına budlarına böyle yazılar, dağlarlardı

Dölcünmek (7,15): Dölcündü - kalbi mutmain oldu, içi rahatlandı. Avındı, oyalandı, döndü dolaştı, meşgul oldu.

Dölek (15,32): Ol dölektir - o dölektir; vakarlı, temkinli, sakin şerefli. Bu at dölektir = bineğe gelir, alışık, yaramazlık yapmaz; dölek oldu = vakar ve temkin sahibi oldu, ağır başlı ve sakin oldu.

Dölendirmek (15): Dölendirdi onu - mutmain, müsterih etti; içini inandırdı, kandırdı.

Dölenmedi (15): Muttasıl kımıldadı, ıztırap gösterdi, gitti geldi, çalkandı, müzebzeb oldu.

Dölenmek (15): Dölendi - içi rahat etti; gemi bir yerde durdu, karar kıldı, içi serinledi, sebat etti; ilimde rüsuh, kemal hasıl etti

Döngel (15): Yuvarlak, kozalak gibi dönen şey

Dumağı (21): Nezle

Dunmak (15): Dundu - islendi, sislendi, kirlendi, karardı, dunuklandı.

Durak otu (19): Nebatattan.

Durfanda (14): Turfanda; ilk çıkan yemiş.

Durgurmak (19): Durgur - durdur, hareketten alıkoy.

Durşak (21): Yerden ilk çıkan yaprak ve yeşillik.

Durşaklandı (21): Yer yüzü yeşillendi, ilk sürgün yerden çıkmığa başladı

Durukmak (14): Duruktu - giderken duruvermek; ayrıca bir meselenin bir yerinde şüphelenip zihnen tevakkuf etmek

Duru su (19): Saf berrak su

Duşmak (20): Buluşmak, tesadüf etmek, rast gelmek

Duşman (31): Düşman dedikleri ki (*tuşuna gelen, karşısına çıkan yağı*) dan ibarettir

Dutuk (33): Yüz peçesi - kız tutuğu = malûm peçe; gelin tutuğu = boylu boyuna örtülen ipekli kumaş

Duvak (21): Kadınların yüz peçesi. [Ancak, şimdi gelinin yüzüne tutulan geniş ve kaplayıcı bürgüye (*burka*) duvak diyoruz.]

Duvar yantusu (32): Yantı - güneş girmek için duvara açılan delik pencere

Duymak (15): Duydu - kadir oldu, takat getirdi
Duzla (6): Tuzla; tuzlu gölü, madeni
Duzluk (20): Tuzla gibi tuzlu gölü, tuz madeni
Düğmek (15): Atın kuyruğunu düğdü - kuyruk tüyünü büküp düğümledi
Düğü (15): Konyada bulgurun incesi. (*Darı*) manasına gelir
Dümükmek (15): Dümüktü - oyalandı, avındı
Dünür (15): Damadla gelinin aileleri biribirinin dünürüdür
Dünürşü (15): Damadla gelinin aileleri
Düpürdemek (13): Düpürdedi - tüpüldemek, tıp tıp etmek, yürek tüpüldemek
Dürk (29): Çağ gibi zaman, dehr, devir manasına
Dürpüldemek (14): Dürpüldedi - yürek şiddetle çarptı
Düşlenmek (14): Düşlendi - bir mahalle yöneldi, teveccüh etti
Düşvar (20): Çetin, müşkül, güç şey
Ebem kuşağı (2): Eleğim sağma (*alâimi sama*) demek.
Eçuk Böget (12) Akan sudan herhangi bir tarlaya açılıp işi bittikten sonra kapanan mahaldir; açık böğet = tarlaya su akmakta olan yarmadır.
Eğer sağrağı (18): Eğer ağacı
Eğrek (5): Deve yatağı, kuyu kenarında develerin çöktüğü yer, koyun eylendiği ağıl.
Eleğim sağma (2, 15): Bak (*Ebem kuşağı*).
Eletlemek (6): Altladı. (?)
Elgin (12): Yabancı (*fakir*) e derler.
Elikmek (5): Utanıp mahçup olmak.
Emdirildi yar (6): Yar yıkıldı. Yar : dağlarda yalçın duvar gibi olan mahal.
Emitmek (6): Emitti ana = ona doğru döndü, onun taraftarı oldu. Gönlü ona dönüp onunla meşgul oldu.
Emledi semledi (16): Em sem yaptı, mualece yaptı, ilâç yaptı.
Emzük (27): Emzik - süt emilen kap, bir kabın emilecek sivri ucu.
Enlik (4): Esasen (*renklik*) demektir. Eskiden şeker boyası yaptıkları bir diken köküdür. Kızılca da denir (*fiker*) dahi de'ler.
Entmek (2-3, 6): Entti - şaştı, hayran oldu. Essim entdi = sezgim şaştı. [Osmanlıcada (*essim enitti*) suretinde bazı eserde görülmüştür.]
Epritmek (1): Eprittim etni - Eti eprittim. Eti pişirdim, limelime yaptım (*Ahterî*).

Epritmek (2): Ebriş - Doğrusu (*eprimiş*) olacak. İyice pişmiş, erimiş et vesaire.
Epsem olmak : Epsem oldu - Sustu, sesini kesti.
Ergil (2): Geri bırakılmış bir şey.
Ergil eyleme (2): Geri bırakma.
Ergillenmek (12): Geri bırakılmak.
Erik kakı (23): Erik kurutması.
Er işden darıldı (19): Bıktı, çekildi, içi daraldı.
Erişte (3): İnce ince kesilmiş yufkadır ki ondan pilâv pişirirler.
Er kamandı işten (24): Er işten kamandı - müteheyyiç oldu.
Er oğluna tartındı (19): Kayırdı, korudu, müdafaa etti, şefkat gösterdi.
Esermek (3): Eserdi - şişmek, kabarmak, kat kat olmak. İstanbulda (*eserip beserdiler*) sözü var.
Eşelik (22): Ökçe
Eşkün (3): Eşkin at, deve (*Mirkat, Babus*).
Etan (2): Eten - oğlan yatağı, çocuğun hasıl olup yetiştiği deri kap, meşime (*Ahterî*)
Evdümek (7): Yemişi toplamak.
Evlik (27): Eve lâzım olan eşya.
Evşen (14): Yavşan dediğimiz köklü ot olsa gerek; ama, burada (*çalı*) nın müradifi gibi göstermiş.
Eyer eyrimi (7): Hayvan eğerinin sağrı üzerine gelen ucu ki keçeden olur. (*Eyrim keçesi*) derler.
Eyerin ön kaşı (23): Ard kaşı; eyerin önündeki ardındaki yükseklikler.
Eyertmek (14): İyertti - iyice içini dışını karıştırıp aslına erdi, meseleyi olduğu gibi anladı.
Eygü (29): Eygi = iyi, yahşi.
Eyü (29): Yahşi.
Eyneştirmek : Eyneşti - bir şeyi gereği gibi eyerdip araştırıp soruşturmak.
Fak (20): Tuzak.
Fıkırdamak (21): Fıkırdadı - fıkır fıkır yaptı.
Fır fır eser yil (20): Yel fır fır eser, ihtizaz yapar.
Fışıltı (21): Fış fış ses çıkmak.
Fiğ (21): Hayvan yemi olan malûm ekindir. Konyada (*fink*) derler.
Fodulluk kıldı (21): Yaramazlık etti.
Furçu (21): Fırça

Ganırmak (24) : O anın boynun kanırdı - büktü, eğdi kırar gibi yaptı.
Gavkaz (14) : Gavgaz, çalı. [Belki (*Kafkas*) bu asıldandır.]
Cayır (20) : Çakıl.
Gebin (25) : Kalın - mihr. Gebin kıydı = nikâh etti; gebin verdi = mihir olarak bir mal verdi.
Gejeğen (26) : Geçegen, bir kuş.
Gejere (26) : Gecere - keleve. çulhalarca malûm yumaktır.
Geldi gönlü mutun mutun (28) : Gönlü mutun mutun geldi - kalbi melûl, mahzun olarak geldi. Doğrusu (*munun = bunlu*) dur.
Gemrük (25) : Gedik dişli.
Genç (27) : Taze, körpe, çocuk.
Genez (26) : Kolay. [Şimdi Konyada (*galiba*) yerine kullanılır.]
Gensiz getirdim onu (26) : Onu gensiz getirdim - zarurî olarak getirdim, gelmiye mecbur oldu, ister istemez geldi.
Gepölöç (25) : Çörek.
Gerdeme (26) : Nebatî ilâçlardan.
Geri kayıktı (23) : Giderken geri döndü.
Gerüz (26) : Geriz, abdesthane ve bulaşık lâğımı.
Gevdi (27) : Dişi ile çiğnedi, ezdi, ağızda geveledi.
Gevzenlik (27) : Gabavet ve ahmaklık ile tercüme edilmişse de bana bu kelime bugünkü (*geveze*) nin aslı gibi gelir; ahmak, bilir bilmez söylenir. (*gebzen*) leffaf.
Geyik (28) : Elbise (*onun için hep postlu vuhûşa geyik derler*).
Geyin (28) : Her hayvanın rahmi denilen uzvu.
Geyişti (28) : Boynu gövdesi içine geçti, girdi ki, pek ihtiyarların başı önüne düşerek böyle bir vaziyet alır. Başı önüne gider, sırtı arkaya domalır, iki kat gibi olur.
Geykirdedi (27, 28) : Korktu, dehşetlendi, kemikleri bir birine girdi, tüyleri ürperdi.
Geyrek (27) : Eyeği kemiğinin yumşağı.
Geze geldi (26) : Ziyaret etti. Geze gelir - ziyaret eder.
Gezeğen (26) : Dolaşan, tavaf eden.
Gezek (26) : Nevbet, sıra.

Gık yok (23): Verilen sözden dönülmez, demekmiş. Bakılsa ancak (*ses çıkarılmaz*) manasına olup söz veren kimseye denir. İstanbulda (*gık dedirtmedi*) var, ses çıkartmadı dedmektir.

Gici balık (12): Ufak balık.

Gicik (25): Kaşınma, gidişme.

Giçün (27): Edat: düştüğiçün - düştüğünden dolayı.

Gine (27): Yine. kezalik, uhra, diğer.

Ginge (27): Edat: düşdüginge aglan - düştüğüne ağlar.

Ginrendi (27): Hayvan harınladı, yaramazlandı, isyan etti. Binite, tımara karşı huylandı.

Girde (18): Tandırda pişen ince ekmek.

Givirdi anı (27): Büküştürdü, sokuşturdu. Sancı kıvırdı, iki büklüm yaptı.

Goli (21): Bütün işe yarıyanları bir işi temizlemek için çağırma.

Goyuk (17): Şimdi goyuk ettim - bu anda hemen söyledim. Goyuk - tekide delâlet ediyor (*koynu*) Konyada.

Gödrü (25): Yaramaz, eşirradan, kötü adam.

Göçek kuş (25): Yazın içeri taraflara kışın sahile ve çöle göçkün kuşlar.

Göğüs tiğresinin içi (7): Gögüs dediğimiz (*sine*) hududu.

Gökcek (26): Pek sevimli, cana yakın, alımlı.

Gökrek (26): Göğüs kemiği.

Göl bağası (22): Balıkçın.

Gömren (27): Ada soğanı.

Gömrenmek (26): Gömrendi - gömürdenmek, iri iri sesle, içinden hiddetle anlaşılmaz söz söylemek; homurdanma.

Göncük (9): Koyun cebi, cib.

Gönülmek (27): Gönüldüyola - yönelmek, müteveccih olmak, bir ciheti tutup gitmek.

Göremez (25): Süt çalınmış yoğurt, bir nevi peynir (*göre, mast*).

Görk (25): Görünüş, alımlılık, cemal. Görk boldu - pek güzel ve gösterişli oldu.

Götürüsü (25): Hepsi, ammesi.

Gövde (25): Bir şeyin oluşu, vücudu, cismi, cirmi, kıtası, şekli.

Göveledi (24-27): Kovşaladı - kalbur ile çalkaladı.

Göydü (27): Bir noktaya göz dikip baktı, bekledi.
Göymek (28): Gözetmek, intizar etmek, beklemek.
Gözer (26): Geniş delikli büyük kalbur.
Göz örtüsü (32-33): Yalnız gözü saklıyan örtü, nikap, peçe.
Gulduradı karnı (23): Karnı gulduradı - gur gur yel ses verdi.
Gücemlemek (25); Gücemledi - icbar ve ısrar eylemek, zorla yapmağa mecbur etmek.
Güceymen (25): Baş bağı, baş örtüsü.
Gücüken (25): Kartal neviden.
Gücüm yettiğince (7): Takatim yetiştiği kadar.
Güdük (25): Kesik, kırık, ucu çomak gibi kalmış; küt, kuyruğu kesik köpek, kuyruksuz tavuk
Güldü ayağını (27): Ayağını kösdü, uzattı.
Güldürdedi (26): Güldürdedi değirmen - değirmen güldür güldür ses verdi.
Gümbürtü (27): Davul gibi şeylerin sesi.
Gümele (27): Kelik - avcılar evi.
Gümlüç (27): Tatarcık, gürp düşen.
Gümüldürük (27): Devenin göğsüne bağlanıp ufak çanlarla, katır boncuğu vesaire ile donatılan süs.
Güpcük (24,25): Eğer yastığı.
Güpür güpür (25): Gümbür gümbür ses vererek.
Gür (26): Sık şey. Sık orman, sık sakal, sık ekin (*taliin gür olsun*): bereketli, feyizli, artımlı.
Güre (25): Kendini beğenmiş, mağrur, azametli.
Gür er (25): Sağlam, dayanıklı, kavi.
Gür gür yanar (25): Ateş gürliyerek yanar.
Güveç (27): Tencere envaından .
Güvelidi tilki (27): Tilki güvelidi - sağa sola şaşırtmak suretiyle koştu.
Güvenç (27): Sevinç duyma, içi açılma.
Güvledi kulağım (27): Kulağım güvledi - uğultu yaptı.
Güyeğü (27): Guyeği - güveği, damad.
Güyeğü ot (28): Cüyeğü otu - (*za'ter*) dedikleri ot ki, kebaba saçılır.
Halta (12): Köpek boynuna takılan ağaç vesaire.
Han (14): Türk padişahı unvanı.
Hanlık (28): Sultanlık.
Hantaz (14): Bugün (*hantal*) dediğimiz; iri yarı dört köşe, yakışıksız adam, her yakışıksız şeyler.

Hapazlamak (26) : Hapazladı - avucunu doldurarak aldı.
Harlamak (13) : Harladı - har har yandı.
Haşeri (14) : Haşarı - terbiyesiz, ahlaksız, kötü adam; elinden her fenalık gelen kimse.
Hatunlar urunu (3) : Matem sözlerini mahsus makamiyle söyliyecek kadınların toplandığı yer.
Hayat (29) : Hanenin havlusu,avlusu, etrafı çevrilmiş meydanlığı.
Haykırmak (29) : Haykırdı. - nara urdu.
Hazna (14) : Tatarlar (*kazna*) der. (*Ir kaznası iski söz, ir şirakki ikki köz*). Bu kelime (*kazma*) aslından pek âlâ define ve hazine demeklik üzere türkçedir.
Heğbe (29) : Hurç.
Helke (29) : Üstü halkalı saplı tencere gibi bakır kap.
Henüz çıkmadı (29) : Daha çıkmadı.
Herekli bağ (29) : Çubukları ağaçlara bağlanıp çadır ğibi yapılmış
Hergiz (29) : Asla.
Hıcıp (23) : Perde çavuşu, sarayın ileri gelen hademesi (*hıcıp*) çihiz gibi imale edilmiş (*hacip*) den bozmadır.
Hıjıldı (14) : Hışıltı - göğsün hış hış ötmesi, rüzgârdan ağaç hışıldaması vesaire.
Hıra boldu yabanda (14) : Yabanda hıra oldu - alıklaştı, çölde şaşırdı kaldı.
Hırı (12) : Eşek çiçeği, mantı çiçeği; nebattandır.
Hırlamak (13 - 14) : Hırladı - harıldadı, harıltı çıkardı.
Hırmen (14) : Harman.
Hıryar (13 - 14) : (*Hıryar, nitlü*) tahkikâ, muhakkak gibi bir söz tekit eden bir söz imiş.
Hısım (14) : Akraba
Hısımları erin (28) : Erin hısımları, akrabası
Hışım (14) : Gazap, kin; ağır surette birine kızmak
Hiz (9-29) : Açıkça tarif edilmesinden haya edilen muhannes adam [*bu iki kelime türkçe değildir*]
Hoca (14) : Filasıl efendi demektir. Sonraları türlü türlü sınıflara denmiştir. Kadının zevci, hoca = koca, din âlimi, bedestanda oturan tüccar, saray hademesi, çavuşlar ve saire
Horata eylerler (13) : Bir güruh başkasile alay ederler, mahtaba alırlar

Horlamak	(13) :	Horladı - uykuda burnundan ses çıkardı
Hortlamak	(13) :	Hortladı - burnundan ses çıkardı ve hınzır tıskırıp burnunu öttürdü (*Ahteri*)
Horyat	(14) :	Sokulgan olmıyan, vahşi; muamele bilmez, terbiyesiz
Hoş yil	(32) :	Hoş yel - nesim ki, türkçesi (*esim*) dir
Hun	(14) :	Hon ve şölen - sofra
Hunarı	(14) :	Vasfı, tarifi, huyu, ahvali, sanatı; yani (*hüner*) i
Hüner	(29) :	Bir adamın bildikleri, elinden gelen şeyler
Iklık	(4) :	Üç telli, yayla çalınır eski sazdır
Indalmak	(6) :	Indaladı - hastalığa, bir fenalığa tutuldu, duçar oldu
Indalamak	(6) :	Indaladı, azarladı, payladı
Inramak	(5) :	Arslan haykırmak, bu kabil bağırmalar; diğer manası (*inlemek*) tir. Bu hasta sabaha kadar ınraştı derler.
Inrık	(6) :	Zifiri karanlık
Irgat	(17) ;	Amele, rençber, gündelikçi
Irklamak	(3) :	Tahminle, usulü dahilinde istidlâl. Gelecek hakkında söz söylemek Fal bakmak
Isbas	(4) :	Farisi (*sipas*) dan alınmıştır. Minnet ve şükran demektir. Isbassızlık kıldı nimetga = küfranı nimet ettî, eyiliğe karşı kötülük etti.
Isbatan	(4) :	Gerdeme denilen eskiden ilâca kullanılır ottur. Tohumuna (*habbürreşat*) derler.
Isılmak	(3) :	Ağzı ıslamak, su gibi şeylerle nemlendirmek
Isırmak	(3) :	Bir şeyi dişlerile oymak; kesmek.
Ismak	(3) :	Şimdi (*ısırmak*) derler.
Izgar	(28) :	Hasis, pinti, kötü huylu
İbük	(2,23) :	İbibik, çavuş kuşu
İgeşlemek	(5) :	İgeşledi - soydu, yonttu, para bozdu, çıkardı
İğinmek	(5) :	İğinti - (*ığıntı*) deriz. Iklayarak gelen, ığıntılı şiddetli sancı
İğri yel	(32) :	Adam düşüren kasırga gibi yel
İken yahşi	:	Pek güzel, en güzel
İkeşti	(5) :	Hayvan harınladı, ekeleşti, hamlaştı, şımardı. Birde (*ek*) maddesinden- dayandı, bitişti, eklendi.
İksü	(2) :	(*Eğsi*) deriz. Ucu yanmış odun, iyice yanmamış zehirli gaz çıkaran kömür
İktü	(5) :	Ekin, zahire, darı
İlenç	(6) :	İnkisar, beddua etmek. aleyhinde söyleme

İlenmek (6) : İlendi-hakkında kötü söyledi, kötülüğüne dua etti
İleri (5) : Ön taraf
İlersük (5,6) : İlersik - iliştirilen, tutturulan şey. İlersik satan = uçkur satan *(ahteri)*
İlgerü (5) : Ileri
İl ucu (2) : İki hükûmetin huduttaki memleketi, arazisi. Eskiden *(yağılık)* derlermiş
İm (6,17) : *(Don)* dur. Kitaplar *(don)* ile *(gömlek)* i karıştırmışlar
İmam urunu (3) : Camide mihrap
İmildi (6) : Durdu, kımıldamadı, bir yere oturdu
İmilmek (6) : İmildiler, bir işi yapmakta birleştiler
İmlemek (6) : İmledi ana gözü birle-birisine göz kırptı, gözile işaret çaktı.
İmlimek (6) : İmlidi - gizlendi, büzüldü; Tevazu, meskenet gösterdi
İn (6) : İngebeye düştüm gittim = çukura derinliğe, daldım, düştüm
İnak (6) : Dost
İnircik (5) : Deve hörgücü
İrcel (3) : Erkek istiyen kızgın fahişe, (*kutsuz*) ile tercüme edilmiş ki (*menhus*) demek olacak.
İrdemek (3) : İrdedüm - araştırdım, didikledim, yokladım.
İrgeç (2) : Arapçası (*kerar*) dır ki arap kadınların takındığı bir nevi boncuktur (*Ahterî*).
İrikmek (2) : İrikdi - hazık üstat olmak, ferih (*Babas*).
İrikmek (3) : İrikdi - hayvan korkup arkuru hareket etmek (*Babus*).
İrikti (3) : Hayvan yorga oldu, kuvvetli, şen dinç oldu.
İrinmek (3) : Erinmek, tenbelleşmek, vücuda yorgunluk çökmek, bıkmak, usanmak.
İrk (7) : İrikmiş, yığılmış. Halk irkler - halk yığını; irkelmek - toplanmak; iriktirmek - biriktirmek.
İrken (2) : Erken, tam zamanında, o anda, hemen.
İrklenmek (2) : İrklendi - Bir şeye erklendi, sahibi oldu, başı oldu. [İrkmek - mastar şeklinde isimdir ki taze budak dimekmiş. (*Babus*) (*Elusluç*) ile tercüme ediyor.]
İrkmek : Ağaç kökünden çıkan sürgünler, piçler.
İrkmek (4) : Kuyruk kemiğinin yumuşak ucu, körpe sürgün ve dallar.

İrmik ekmeği (18): Unun irmiğinden yapılan ekmek.
İssi anı goğşattı (23): Gevşetti, sıcak ona gağşaklık gevşeklik verdi, kımıldamıya hali kalmadı.
İş bunda (28): İşte burada.
İşek çiçeği (12): (*Babus*) (*hıyri*) mantı çiçeği diyor (*Mirkat*) yaban hatmi çiçeği diyor.
İt balığı (12): Kurbağa yavrusu ki, küçükken kuyruklu balık gibi olur. Sonra kuyruğu düşer ayakları çıkar (*Kamus*).
İt burnu (2): Yabani gül.
İylenmek (5): Kokmak, bozulmak; iylendi su - su bozuldu, koktu.
İz (32): Hem insan ve hayvanın ayağı nişanesi, hem sert bir şeyin dokunmasından ve saireden hasıl olan çukurluk. Bir adamın bilgisini gösteren eseri, işi, telifi.
Jengâr (16): Türkleşmiş (*cengâri*) bir renk.
Jive (16): Cıva dediğimiz.
Kabak (21): Koç kabak oldu - boynuzsuz; Göz kapağı.
Kabal (21): Toptan ücret (*bağı kabalıya on liraya tuttum*).
Kabardı eli (21): Eli kabardı.
Kabdı anın taba (21): Karşısına dikildi durdu.
Kabsadı (21): Kabladı, her tarafına erişti; abluka.
Kabtal (24): At eğerinin iki yan kaptalı, örtüleri.
Kadın tuzluğu (20, 22): Anber baris.
Kağırdı (23): Hah diye genzinden kanrığı çıkarıp tükürdü.
Kağır tükür (23): Genizden gelen katı sümüğü kak, diye gağır, tükür. Konyada (*ganrık*) derler.
Ka ka [1] (21): Ka ka - karga sesi. Şimdi gak gak deriz.
Kakaç et (23): Kurutma et.
Kakırdak (23): Rahimde oğlan yatağı dedikleri deri.
Kakırdı (23): Kağırdı gibi.
Kaklanmış balık (12): Balık kurutması.
Kaklık : Ganrık, genizden gelen katı sümük.
Kalay (23): Kalay.
Kaldıramak (23): Kuru bir şey karıştırıldığında kaldır kaldır ses vermek. Konyada kaldıramak - başkası kuldurdatmak

[1] Bu (*k*) ile başlıyan kelimelerin ilk harfi türkçede hep (*g*) dır. (*k*) değil (*ğ*) dedeğil.

Kalkıdı (23): Kalkıdı balık su üzerinde - battı çıktı çabaladı, oynadı.

Kalkımak (24): Kalkıdı - hopladı, zıpladı.

Kaltaban (23): Pezevenk (*bugün tenbel işe yaramaz adama derler*)

Kaltak (23, 24): Pezevenk (*bugün pezevenk kadına derler*)

Kamadı ucunu (24): Ucunu kamadı, yumdu, yığdı, kapadı.

Kamlık kıldı (24): Falcılık yaptı, düş yordu, yerde gökte bazı şeylerden ahkâm çıkardı; insanın yıldızına bakıp taliini söyledi.

Kanırmak (24): Kanırdı - olanca kuvvetiyle eğdi, bükdü, kökünden yana doğru çekti, söküp çıkardı ; ol anın boynunu kanırdı - yana büktü, kırar gibi eğdi.

Kanrılmak (23): Kanrıldı - ağaç dalı gibi şey eğildi.

Kapan (20): Fak, tuzak.

Kapı (17): Kapı

Kapı sövesi (16, 21): Konyada (*söğe*) derler.

Kaplan (21): Kaplan.

Kabuturga (21): Çanta, dağarcık, torba.

Kara abnus (1): Kara abanoz.

Karamuk (22): Gülçer dedikleri karaca tohum ki ekin içinde çıkar.

Karavaş (22): Halayık.

Kara yağı (23): İntikamcı korkunç düşman.

Kara yağız (22): Esmer.

Karcamak (22): Karcaştı - karma, karışık oldu, biribirinden ayırdedilmez oldu, benzeşti, iltibas peyda etti, Konyada (*göz karcıştı*) ihtiyar gözü, hasta gözü gibi çatal matal görür oldu.

Kargamak (22): Kargadı - lânet etti, kötülüklerini saydı döktü (*ilendi*) Konya tabiridir.

Kargı (22): *[Bambu]* ya bak.

Karıca (22): Kolun omuzdan alt yanı - karaca.

Karın içi (23): Boşluk, karın içi.

Karmaladı (22): Eşyayı karıştırdı, araştırdı, karma karışık etti.

Karsaladı (22): Kalkıdı, lök lök yürüyüp binen kimseyi sarstı, dingildedi.

Karstı (22): El karstı - biribirine çarptı.

Kasırga (32): Kasırga.

Kasuk (22): Kasık.

Kaş	(23) :	(*Kenar*) Kaş - türkçesi: kaş - her şeyin kenarı, ağzı (D. L. T. 3 — 113).
Kaşdardı	(23) :	Kaçırdı, dağıttı, karma karışık etti.
Katalı	(23) :	Pişkin, çok pişmiş, lime lime.
Katarladı	(3) :	Katar katar dizdi.
Katı kın	(24) :	Katı gın - şiddetli ceza, ağır işkence. kın - kin. [Baştaki ve bazan ortadaki (*k*) lar (*g*) yapılmış; hepsi (*g*)olacak.]
Katırmak	(21) :	Katırdı sikini - kamışını katılattı, dineltti.
Kat kat karın	(21 ?) :	Kubbe, işkembe? Kıl çadır?
Katmez yuka	(22) :	(*Katmez*) yanlış (*katmer yuka*) - yağlı hamurla yapılan katmer.
Kattı siki	(21) :	Siki katılaşdı, dim dik oldu.
Kavak ağacı	(24) :	Kavak ağacı.
Kavanoz	(24) :	Kavanoz.
Kavşurmak	(24) :	Kavşurdu - kavışdırdı, dürdü büktü.
Kavun dilimi	(15) :	Kavun dilimi.
Kayağan	(24) :	Ayak kayar düz mücella taş.
Kaymak	(25) :	Kaydı - ayağı zıldı, yıldı, kayıptı.
Kaygana	(25) :	Unla yumurta ile yağ içine dökülen tatlı.
Kayıptı	(25) :	Ayağı kaydı, düşecek gibi oldu.
Kaz	(23) :	Kaz.
Kaz ayağı	(23) :	Maydanoz.
Kazımak	(23) :	Kazıdı - sıyırdı, çekip ayırdı, sildi, soydu.
Kaz kağ kuğ etti	(23) :	Kaz kağ kuğ etti, böyle öttü.
Kebilgen	(25) :	Meyhane, bar.
Keçi boynuzu	(25) :	Harnop.
Kedi	(27) :	Kedi.
Kehel	(27) :	Tenbel, dermansız, kımıldamaz.
Kekeğülik	(26) :	Kekeğilik - kekemelik.
Kekenmek	(26) :	Kekendi - çekindi, imtina etti.
Kek etmeği	(18) :	Fırınlanmış kuru ekmek, peksimet, gevrek.
Kekildemek	(26) :	Tavuk yumurtlarken kekildedi; vak vak diye ses çıkardı.
Kekirdemek	(23) :	Tavuk kıkırdamak, devenin boğazı kikir etmek
Keksenmek	(26) :	Keksendi, içtinap etti, bir işi yapmaktan imtina etti.
Keleb	(26) :	İp, iplik yumağı, keleb.
Kelebek	(27) :	Kelebek. Konyada (*epelek*) derler. Çağatayca: kübelek.

Keleci (27) : Geleci - söz, sohbet, lakırdı. Bazan (*söz sohbet*) gibi (*söz geleci*) derler.

Kelenü (27) : Keleni - tarla faresi.

Kelik (27) : Atın başına konulan gölgelik.

Kelik (27) : Gümele gibi avcı kulubesi.

Kelpildetmek (27) : Kuş kanadını sallar gibi hafif, lâtif kımıldatmak ki gayet az, sesinden ziyade lâtîf rüzgârından anlaşılırı

Kelte (26) : Keler.

Keman göre (20) : Yumlak, kemangöre, iptidaî tüfenk - içine çakıl koyup kuş vururlar, bir nevile ok atarlar.

Kemirçek (27) : Kemircek - kemik ucunda yumuşak kemik.

Kemre (27) : Hayvan ayağı altında çiğnenmiş fışkı, mayıs.

Kəne (18) : Koyunda, sığırda olur, yapışkan böcek.

Kengel (26, 27) : Şaka, lâtife, alay, maskaralık.

Kengelci (26) : Alaycı, şakacı, lâtifeci, meclis arâ, nedîm.

Kenger (27) : Kenger denilen diken ki, bustanisine (*enginar*) derler.

Kengük (27) : Kenger otu.

Kereme (26) : (*Kerre*) gibi bir defaya delâlet eder. Bir kereme - bir defa olarak.

Kerkez (25) : Kerkes, kerkenes, nesr.

Kesek (20, 25) : Donmuş toprak kırıntısı, taş parçası, kuru çamur.

Keser (25) : Ağaç kestiğimiz âlet.

Kesni (26) : Hindiba, acı kesni, kazkağusu - yabani hindiba.

Keşkek (26) : Bildiğimiz yemek.

Kevgeş (27) : Kulağı arkaya eğer, sarkık, çirkin kulaklı.

Keyin (28) : Kadının ve hayvanların rahmi.

Keysimek (27) : Keysidi - hastalıktan iyiliğe döndü, nekahat kesbefti.

Kıcıklamak (22) : Kıcıkladı - gıdıkladı.

Kıcırtı (22) : Kıcır kıcır etme sesi

Kığ (23) : Devenin pisliği.

Kığşadı palan (23) : Palan kığşadı, çıkıldadı, eski palan kağış kağış ses çıkardı; kığılcım.

Kıkırdamak (23) : Kıkırdadı.

Kıl (23) : Kıl - malûm, kıl fırça.

Kılavuz (23) : Kılavuz.

Kılçık	(23) :	Balık etinde, buğday başağı ucunda diken gibi şeyler.
Kıldıramak	(23) :	Kıldıradı - teker gibi şeyler yol üstünde kıldır kıldır ses verdi.
Kılık	(23) :	Tabiat, huy, fıtrî haller. Bugün, (*kılım, kılığı*) tabiat; (*kılık*) şekil diye ayırmak zarurîdir.
Kılpıldamak	(23) :	Kılpıldadı - kıpırdandı, debelendi, yavaş vavaş yürür gibi sıraladı.
Kımar oku	(24) :	Ok üzerinde bir nevi kumar oynayış.
Kımar oynamak	(24) :	Kumar oynadı - kumar usulü ile oynama.
Kımız	(24) :	Kımız.
Kıncık	(24) :	Hancık, şah (*cehiz - cihaz*) gibi bazı (*a*) lar imale ile (*i*) yapılır.
Kındıra	(24) :	Sazlık nevinden halfa otu.
Kındırmak	(24) :	Teşvik etmek, musallat eylemek.
Kınır	(23, 24) :	Gınır - şaşı; kınırgöz - şaşı göz, kinli kinli bakan göz.
Kınlık	(24) :	Azap, iskence, ceza.
Kıpmak	(21) :	Kıptı ona göznü - ona göz kıptı, göz ucunu kapar gibi işaret çaktı.
Kır	(22) :	(*Kıran*) gibi, kenar.
Kıranı derenin	(22) :	Derenin kıranı - kenarı.
Kırcımak	(22) :	Kırcıdı - kıvrık kıvrık oldu. Konyada (*gözünü kırçıştırdı*) derler, kapar gibi kirpikleri yaklaştırarak baktı. İhtiyarlar keskin bakmak için yaparlar.
Kırklık	(22) :	Ortası raptedilmemiş bir nevi makas ki, koyun tüyü kırkarlar (*çalman*).
Kırlaç yir	(30) :	Kırlaç yer, hiçbir şey bitmemiş.
Kırlaguç	(23) :	Kırlangıç.
Kırnak	(22) :	Halayık.
Kısarlamak	(22) :	Kısarladı - kıstırdı, daracık yere sıkıştırdı.
Kısı	(23) :	Şişmanlıktan karnın büklüm, katmer olması.
Kıskı	(22) :	Bir şeyi kıstıracak, kapıyacak şey.
Kıskınç	(22) :	Kısık, dap daracık bir yer, bir şey.
Kısmak	(23) :	Kıstı - toplayıp kısalttı, tor top etti, sıktı tıktı.
Kış yeli	(32) :	Poyraz.
Kıyın kıyın bakar		Göz uciyle kinli kinli bakar (*kınır kınır*) da böyledir.

Kıya gördü	(24):	Kıya baktı gibi, göz uciyle baktı, iltifat etti.
Kıykaş	(17):	Gözü kaymış, şaşı.
Kızak	(22):	Buz üstünde kayılan âlet.
Kızamuk	(22):	Kızamık - kan bozulup vücut çıban dökmesi.
Kızdırma	(22):	Humma.
Kız kuşu	(22):	Serçe gibi bir alaca kuş.
Kiçi leğen	(28):	El, abdest leğeni.
Kikremek	(26):	Kikredi - harın oldu, hamlıktan yaramaz oldu, huysuzlandı.
Kimerde	(27):	Kimerde gelir - bazan kitapta yazar, rivayet olunur, ağızda söylenir.
Kirevet	(27):	Kürsü, geniş koltuk.
Kişgirmek	(26):	Tazıyı ava teşvik etmek, saldırmak.
Kitebe	(25):	Kırk bayır dedikleri.
Kocalık	(28):	İhtiyarlık.
Kocunmak	(22):	Kocundu - rahatsız olup içtinap etti, çekindi.
Koduk	(22):	Eşşek sıpası.
Koğ	(23):	Göğ - göze, yemeğe düşen çöp süprüntü.
Koğurmak	(23):	Guğurdu - güvercin gibi kuşlar öttü.
Kokurdan	(23):	Gırtlak. Konyada (*hümürtlek*) derler.
Kola	(22):	Gula - açık kahve rengi.
Kolak boldu	(23):	Kolu çolak oldu.
Kolan	(14):	Kolan halkası.
Kolgaç	(23):	Yarasa [Gavluğaç?].
Koltuk yiyisi	(33):	Pis kokusu.
Kolun	(21):	Kolon - at tayı.
Komak	(24):	Bırakmak, terk, boşaltmak.
Komutmak	(24):	Komuttu - hoplattı, teşvik etti; komut onu - heveslendir.
Konak	(23):	Baştaki kepek.
Konak	(24):	Konak - darı?
Konak	(24):	Konulacak, ikamet edilecek mekân, menzil, han.
Konur	(22 - 23):	Kumral, krem rengi. Gonur ün - kalın kısık ses.
Korladı at	(21):	At korladı - yem torbasını görünce boğazından ses çıkardı.
Korumak	(22):	Korudu - kayırdı, sakladı, himaye etti.
Koş	:	Çift.
Koşa	(22):	Kutluya koşa yağar = talilinin tarlasına iki katlı yağmur yağar.
Koşucu	(22):	Saî, sayi, haber getiren, peyk - feyc.

Kotarmak (22): Tencereden sahana yemek koymak. Konyada (*kurtardım*) derler.
Kovan (24): Arı koğanı.
Kovgu (24): Oyuk, obruk, çukur yer.
Kovşalamak (24, 27): Kovşaladı - kalburladı; karıştırdı, sarstı, salladı, çalkaladı, kağşaladı, ığşaladı, ırgaladı.
Kovuk (24): Oyuk, çukur, kovuk.
Koyka (25): Omuzla arka arası.
Koyun yozladı (30): Kısır kaldı. Yozda kalacak sağmal olsa ağıla getirilir.
Kozak (22, 23): Yeşil kabuklu ceviz, buna benzer yuvarlaklar.
Kozlu helva (14): Kozlu helva.
Köfün (26): Köfün, küfe.
Köknar (26): Çam fıstığı.
Köpek (25): İt nev'inin iri ve tüylü nevi.
Köplek (25): İlkbaharda açar güzel kokar nergis çiçeği.
Köprücük (25): Geyrek kemiği.
Körpe (25): Pek taze, yeni çıkmış ot; her şeyin tazesi.
Köse (18): Çenesinde az sakallı, sakalsız.
Kösedi ana (26): Gıpta etti, candan özledi.
Kösemek (26): Kösedim - ateşi parlattım, karıştırdım,
Köslünmek (26): Köslündü - sıralandı, dizildi, dizi başı (*kösemen*).
Kösnümek (26): Kösnüdü - kadın çiftleşmeğe iştahalandı.
Kösnük (26): Pek iştahalı, çiftleşmek ister dişi.
Kösrük (26): Göğüs altındaki eyeği kemiği.
Köstebek (31): Gözsüz tarla faresi.
Köstek (20, 26): At ayağına vurulan bağ.
Köynüdü yemiş (28): Yemiş göynüdü - pişti, oldu, kemale erdi.
Kubuz (21): Ut gibi, fakat yayla çalınır üç telli eski saz.
Kubuzçu (21): Çalgıcı.
Kudurdu oğlan (21): Oğlan kudurdu - yaramazlık etti, haşarılık etti.
Kuğuz (23): Oyuk, çukur, koğuk. kuğuzunu doldurdu - karnını doyurdu.
Kula (24): Koyu kahve rengi.
Kula at (23): Açık kahve rengi at.
Kulak tozu (12): Gulak tözu - kulağın düz ibiği.
Kulturdu suyu (24): Suyu dalgalandırdı, guldurattı, kımıldattı.
Kum (24): Dalga - dalganın diğer tâbiri (*talaz*) dır. Çölde kumun yığılmasına (*dalgalanmak*) ve kum yığınına (*talaz*) demişler. Hattâ çöle, düz ovaya (*deniz*) demişler.

Kumar (24): Miras. Atasının kumarıdır - mirasıdır.
Kunduz (24): Kunduz.
Kupuz (21): Kupuz.
Kurbağa (22): Kurbağa.
Kurban (22): Yay kabı.
Kurdan (26): Hançere, boğaz.
Kurd eşeni (22): Kan bozulur gövde dalga dalga kızarır, kaşınır, bir hastalıktır.
Kurluk (22): Meşin torba, tulum, tuluk.
Kurttuk (22): Tepici kapıcı haşarı hayvan. Konyada (*köpek kürdüktü*) derler; Koşar hoplar, deli gibi olur.
Kurulmak (22): Kuruldu - tıkıldı, dolduruldu, basıldı, itildi.
Kurulgan (22): Tırnak dibinde çıkar bir çıban.
Kurum (23): Bacada hâsıl olan is birikintisi.
Kuşak (23): Bel bağı.
Kuş dalpındı (21): Debelendi, çırpındı.
Kuş dündü (15): Belki (*döndü*) dür. Güvercin havaya taklak attı, yuvarlandı
Kuşlar sayraş - tılar (17): Öttüler; sayrac = bülbül (*saro*).
Kut (22): (*Yüm*) gibi; bereket, saadet manasına.
Kutu (22): Kutu
Kutuzmak (22): Kutuzdu - (*kudurdu*) gibi. Terbiyesizlik etti, delirdi, çıldırdı. köpek kuduz oldu.
Kuytu (24): Koy, çukur, siper, gizlenebilecek yer, gölgelik.
Kuytu yayun (24): Abdesthane.
Kuzgun (22): Kuzgun.
Kuzu (23): Kuzu.
Kuzu kulağı (22): İlk baharda çıkar ekşice ottur.
Küliçe (18 - 26): Peksimet - kek, kuru gevrek; külçe.
Külte (26): Balta sapı, düğdü.
Külüce (27): (*Girde*) dedikleri ince tandır ekmeği.
Külünük (26): (*Külük*) kazma.
Künd (27): Alık, ebleh.
Küpçük (25): Küpecik, çömlek, küçük küp
Kürdükmek (25): Kürdüktü - müteheyyiç oldu, didindi, kıvrandı. çırpındı.
Kürt kürt yedi (26): Kütür kütür yedi.
Kürtün (26): Eğer keçesi, tegelti, yöne
Kürüdüp oturur (26): Kırıtıp oturur, azametle, vekarla

Kürümek (25) : Hayvanların pisliğini kürekle toplamak.
Küt (25) : Ayağı güdük, kesik, kırık, basamaz, topal.
Laçin (17) : Şahin
Laf urmak (27) : Lafurdu - çalım sattı, davalı, âlimane sözler söyledi.
Lay (28) : Yan, kat, nezd. Layında oturdum - yanında oturdum.
Leğen (28) : Büyük çamaşır leğeni.
Lenger (28) : Gemi demiri.
Loda (20) : Noda, sürülmüş zahire yığını.
Lüle (28) : Emzik.
Maçı (2) : Kedi.
Mağara (28) : Dağ odası, yuva
Mağdanos (28) : Maydanoz.
Mah (28) : Nah, işte
Mala (5) : Mala. türkçesi (*sıvağu, sıvağuç*) dır.
Mandallamak (19) : Kapıyı mandalladım = arkasına sürgüyü sürdüm, kilitledim.
Mantar (29) : Mantar.
Marul (28) : Marul.
Masra (28) : Masura, masra, İplik sarılan kamış
Maşad (28) : (*Meşhet*) kabristan, hâlâ (*maşatlık*) derler
Matuh semelendi (16) : Ateh getirmiş ihtiyar, aklı ermez, şaşkın, unutkan hale girdi.
Mavladı kedi (29) : Kedi mavladı.
Maya (29) : Kuzu midesinden yapılan peynir mayası, her nevi mayalar.
Mazu (28) : Mazı.
Meçik (28) : Topuz.
Mefred (28) : İri yarı, çirkin (*nefret*) *veya* (*mıfrıt*) *gibi bir asıldan.*
Meğer (28) : Türkçesi (*ise, olabilir ki. belki*) *manalarınadır.*
Mekük (28) : Mekik.
Melhem (28) : Merhem.
Meneviş (28) : Bir dağ yemişi.
Merdemen (28) : Merdiven.
Merhem (28) : Merhem.
Mersin (28) : Mersin.
Mertemen (28) : Merdiven.

Mısmıl (28) : Temiz.
Mış (28) : Mış - edat : Barmış - gitmiş.
Mingeştirmek (28) : Mingeştirdi anı - onu bindiği atın ardına bindirdi, terdif etti; mingeştirdi nesnelerini - bazı şeyleri biribiri ardından teraküm ettirdi, biribiri ardından getirip dizdi, topladı.
Mingi (28) : Ebedî, muhallet. [Ben (*mengü*) bilirim.]
Monamak (28) : Munadi - bunamak, çok ihtiyarlıktan yaptığını bilmemek, birşeye aklı ermemek.
Mor (22) : Mor renk.
Mugaylan ağacı (28) : Arabistan çölünde meşhur diken.
Mun (17) : Çorba.
Muşultu (28) : Uyurken bazıların yaptığı horultu.
Muynuz (21) : Boynuz; boynuzdan yapılan boru, nifir.
Muza (28) : Şimdi mozak, mozalak derler, Yus yuvarlak ufak tefek.
Mülket (28) : Lâht yapılmıyan adî mezar çukuru.
Mürdar (28) : Pis.
Mürdümük (28) : Mercimek, maş.
Namlı (28) : Okun temreni, tüfengin nişan yeri.
Nekende (28) : Dikişte koltuk altına konan parça.
Nekes (28) : Hasis, cimri, ızgar.
Nelik (28) : Mahiyet. Neliğini - mahiyetini; neliğim - mahiyetim.
Nesnenin düzlüğü (14) : Tam onun hizası.
Nigit (6) : Zift.
Nişasta (28) : Unun özü. Buğdayı güneşte ıslak tutup sıkmakla çıkarılır.
Nişter (28) : Kan almak için damar yaran alet.
Nöger (28) : Hizmetçi, asker.
Num : Şeriat. Tanrı numu - şeriati Rabbanî; dinî, ilâhî (*çinceden*).
Obrulmak (6) : Obruldu - toprak tepe ve saire çöktü, oyuldu, çukruldu, göçtü. (*opruldu yer - yer içine çüktü*).
Ofutmak : Ofuttu - azametle başını kaldırarak geçti.
Oğan (25) : Allahın adıdır : (*kadir*), her şeyi yapmak elinden gelir manasına.
Oğulduk : Ağaç kökünden çıkan ufacık dallar, sürgünler.
Ok (17) : Ânıhazıra delâlet eder: şimdiok - hemen şimdi, [farisinin (*hot*) lâfzı gibi tekit ifade eder: Bayakok - işte tabiî; şimdiok - işte şimdicik].

Okruk (4): Kement ki, eski cengâverler kale burcuna tutturur tepesine çıkarlardı.

Ol anın sanıdır : O, onun sanıdır - tuttuğu kaide ve usulüdür, âdetidir, meslekidir; hali, gidişi, huyudur; onunla anılır.

Ol mana tundu (20): Ol bana düştü - dokundu, benim hisseme isabet etti.

Ol menim gözüme sıkıdı (18): Göründü, görünür gibi gölgesi gözümün önünden geçti, karaltısını sezdim.

Ol uzun nesneyi kısardı (22): O, uzun nesneyi kısardı - kısalttı, kıstı, kısa yaptı.

Onamadı anı (6): Onu saymadı. ona itaat etmedi.

Onat (7): Akıllı, uslu kimse.

Ona yivdi (33): Yivlendi, irtibat etti, mensubiyetini söyledi, çattı

Ordu (3): Bey ordusu - padişahın oturduğu şehir, payıtaht.

Otlu sulu yir (30): Otlu, sulu yer.

Oyalanmak (7): Oyalandı - hoppalandı, şımardı *[bugün gittiği yerden çabuk gelmedi, işini ağır ağır yapdı]* manası.

O yoldaşına yivdi(33): Yoldaşına çattı, rabıta hasıl etti.

Oyuk (17): (*Ok*) gibi, ânî, hemen olan şeyi gösterir. [Şimdi oyuk = şu anda, derhal. Konyada (*hoyno*) var.]

Oyulmak (6): Oyuldu - çukruldu.

Öceşmek (2): Bahs tutuşmak.

Öğendire (5): Ucu çivili ağaç ki, onunla öküzü sürerler.

Öğeyik (23, 5): Meşhur kuştur.

Ögikye (29): Okka.

Öğür (5): Mağara.

Öğürmek (5): Öğürdü - kalın sesiyle ağladı. [danalar gibi kalın sesiyle böğüre böğüre ağladı, deriz.]

Ökünç (2, 5): Hasret, iştiyak, arzu.

Öngür (6): (*Önür - gor, gar*) gibi mağara demektir.

Örcelemek : Örceledi - inat etti, ısrar eyledi.

Örceleşmek : Örçeleşti - bir mesele üzerinde inadlaştı, mübahase etti, münakaşa eyledi.

Ördek (23): Malûm su kuşu.
Örenlemek (*oranlamak*) Harfleri oranladı - heceledi.
Örs (3): Demircilerin üstünde demir eşya düzelettikleri büyük ve iki ucu söbü demir avadanlıktır.
Örselemek : Örseledi - hırpaladı, yıprandırdı.
Örük (2): Eğrilmiş yün. (*Birinci hece uzatılarak*).
Örümcek (3): Malûm.
Ötetilük (7): Ötetelik - iki kapılı ev ki, biri bir sokağa, diğeri başka sokağa çıkar. Gizli merdiveni olup selâmlığa çıkan konaklar. (*Ötetilük*) tünel manasına gelir. Anadoluda dağı delerek gizli yoldan bir köyden bir köye yol yapmışlar. Oda şık - oda komşusu, odalaş evler - odası bitişik.
Ötkünç (2): Hikâye, uzun masal.
Ötkünmek : Ötkünç ötkündü - hikâye söyledi.
Ötrük (2): Ötürük - mide bozulmakla sulu çok kokmuş olarak sancı ile defedilen insan pisliği.
Ötürmek : Ötürdü karni - karnı ötürdü, cıvık ve sancılı olarak pisledi.
Öyle (3): Zuhr vakti, ve (*evet*) gibi tasdik edatı. Konyada (*he'e*).
Özdek (4): Ağacın bedeni, sâkı
Öz kuş (22): (*kestelî*) arı kuşu, çekük kuşu diyor (*Babus*) kelepük kuşu diyor. (*Ahterî*) bir asıl kuştur, diyor (*Kamus*) da (*N V T*) maddesinde ağaç arasında ağzı dar örme yuva yapan bir kuş olduğunu yazıyor.
Özülemek : Özüledi - arzuladı gibi, bir şeyi içinden şiddetle istedi demektir. (*Özledi*) deriz.
Palazımak (11): Palazıdı - yıprandı, çürüdü, eskidi. Ayrıca (*çırpınmak*) manasına da vardır.
Pençe (24): Kıynak derlermiş ki kuşta ciynak, çârpa da tırnaktır.
Piçe (33): Peçe - yüze tutulan.
Pinti (11): Bitli, bîçare, elden ayaktan düşmüş.
Persenk (8): Tartının ayarıdır. [Kelime farisîdir (*parseng - taş parçası*) demektir. Bunun yerine (*tartılca*) gibi bir şey söylemeli, zaten terazi - tarazı, tartan demektir.]

Porsun balığı (12): Arapçası olan (*kenad*) i (*Ahterî*) balık kılçığı; (*Mirkat*) yılan bıçağı; (*lehçe*) uskurpot, (*Babus*) dikenli balık, diye tarif eylemiştir.

Poşgut (17): Irgat,

Razlaştılar (15): Gizli konuştular.

Reva mıdır (16): Bu sana revamı - sana lâyık mı, münasip mi, caiz mi.

Rind (16): Çevik, çalâk, neşeli, hafif ruhlu, geniş mezhepli.

Ruzgâr (15): Zaman.

Rüstem yâsı (15): Eleğim sağma.

Sabalanmak (17): Sabalandı - çabalandı, debelendi, yılan büklüm büklüm oldu.

Saban : Çift aygıtı.

Saç ayak (17): Üç ayak - saç ayak: ateş üstünde tencere altına konan demir.

Saf (16): Sav - darbımesel: savda böyle gelir - şöyle bir mesel söylenir.

Sağınç (18): Emel, umu.

Sağrak (18): Emziksiz uzun boğazlı su kabı.

Sağrı (18): Atın kaba etleri üstü.

Sağsı (18): Saksı, topraktan yapılan eşya.

Sakak (18): Çene altı.

Sakandurukla-dım atnı (18): Sakandurukladım atı - yularladım, ipi sakağı altından geçirdim.

Sakar (18): Atın alnındaki aklık.

Sakçılı yol (16): Bekçisi, karakolu, menzilcisi ve sairesi olan emin yol. Saklavçı - muhafız, yol bekçisi.

Sakıldadı soğuk-tan (18): Soğuktan sakıldadı - titredi, sakır sakır titredi.

Sakız (18): Sakız.

Saklağ (12): Doğrusu (*suflağ*) ki, suvlağ - sulak, suvat, yani - davar sulayacak pınar, çevlik, havuz, gölcük. [Eskiden arap yazısile türkçe yazdıklarında (*v*) leri (*f*) gibi, fakat üç noktalı (*V*) yazmışlar.]

Sakramak (18): Sakradı - saksağan gibi kuşlar öttü.

Saksağan (18): Saksağan.

Sal (18): Büyük çaylarda üstünde gidilen çatma ağaçlar-dan yapılmış nakil vasıtası.

Salıncak (18): Salıncak.

Salınmak (16, 18): Salındı - iki tarafa salınarak yürüdü, güvenerek yürüdü; iftiharla, azamet satarak, mağrurane yürüdü; iki tarafa eğildi, gerildi, sallandı, sarktı.

Salı nesne (18): Ele alıp yukarı kaldırmak veya aşağı sarkıtmak suretiyle ağırlığı tahmin olunan nesne ki (*el tartısı*) tâbir olunur. [(*Kamus*) da (*rezn*) maddesinde izahat var.]

Salıvermek (18): Salıver, bırak, koyver.

Salma (18): Başı boş, kayıtsız.

Salmak (18): Saldı - ağırlığını anlamak için uzattı, sarkıttı.

Saluslanmak (18): Saluslandı - kendini salih, zahit, büyük adam gösterdi.

Salyar (18): Ağızdan akan yapışık salya.

Samparı (18): (*Zemherir*) den türkleşme (*zemheri*) deriz.

Samramak (18): Samur sumur etmek, homurdanmak, ağzı içinden anlaşılmaz söz söylemek; ağır hastalar yapar.

Sanar (19): Küfüv, denkdaş. Konyada (*sınar*) deriz.

Sancı (16, 19): Mızrak saplanır gibi karına saplanan bir ağrıdır.

Sançmak (18): Sançtım - süngü gibi şeyleri sapladım.

Sanır (16, 17): Sınır, senir - dağın ucu, burnu, çıkıntısı, sarp yeri; havadaki burçlar ki, yıldızların sınırını gösterir.

Sanki (19): Sanki - gûya, faraza, tutalım ki, (*sanki ben onun kuluyum - gûya ben onun kölesiymişim gibi muamele ediyor.*)

Sanlamak (18): Sanladı - kuş, hayvan pisledi.

Sansar (16, 18, 19): Sansar.

Sapan (17, 20): İçinde taş atılan kadim harp âleti. [Sapan taşı = sapanda atılan taş].

Sar (18): Zar - yumurtanın iç ince kabuğu.

Saraguç (33): Sorguç, çelenk.

Sarı kuş (22): Sandal dedikleri kuş.

Sarkmak - sırkmak (16): Su sırktı - azar azar aktı, yoğurt torbasından suyu akar gibi süzüldü, sızdı deriz.

Sarmaşmak (18): Sarmaşdı - iplik gibi şeyler biribirine dolaştı.

Sarsıtmak (16): Sarsıttı fakiri - dilençiyi geri itip def etti, koğdu.

Sataşmak (17, 20): Sataştı - deydi, dokundu. Satama - musibet, felâket, dert, meşakkat (*Sişikti, sişigir*) kelimeleri de bumanayadır.

Savsamak (19): Savsar - sansar. [Savsamak - kendini göstermeden sıvışmak, gece gizli sevgili yatağına girmek ki (*savsa*) derler.]

Sav sav gelirler (19): Nevbetleşe; biri bir nevbet, öbürü diğer nevbete gelir, nevbetlerini şaşırmazlar.

Say (17, 18): Kaypak, sırlak, mücellâ, düz, katmer katmer taşlıklı, kaymak taşı.

Sayaca (19): Sadece demektir.

Sayıklamak (19): Uyuyan adam yahut hasta abuk sabuk söylemek.

Sayıkmak (19): Sayıktı - yer ısındı.

Saykallamak (19): Saykalladım - cilâladım; saykal - say yapan, cilâlıyan nesne.

Sayrı (19): Hasta (*say - hararet, sıcaklık*).

Say yir (11, 19): Bir say yer - bir parça toprak, arazi.

Sazan balığı (12): Sazan balığı.

Sedef (17): Sadef, midye envaından bazılarının kabuğu, mualecattan kokulu ot.

Seğirden (16): Oturak yeri, uca.

Sekü (16): Seki - bir arşın kadar yükseltilmiş bir mahaldir, kapı önünde bir miktar yüksek mahal; ahır sekisi - seyisin oturduğu yüksek yer.

Sekül (16): Sekil, sekilli at.

Seleklemek (16): Gerinmek. Selekledi - gerindi.

Selki (16): Sölpük. gevşek adam.

Selpük (16): Selpik, sölpük - Zaif, sıska, hıra.

Seme (16): Sersem, abtal, zekâsız, saf.

Semer (16): Yük hayvanı palanı nevinden.

Sendiremek (16): Sendiredi - sendeledi, iki tarafa sarsılarak yürüdü.

Sendiremek (16): Yürürken ayağı sendelediği gibi sözde de abuk sabuk söyledi. Sendiredi esrük - Esrik sendiredi, serhoş saçma sapan söylendi.

Senin tapana kıldı (19): Sana rağmen, sana inat yaptı.

Senir (16): Doğrusu (*sınır*) olacak ki (*sınır*) hudut, rükündür.

Senit (16): Yastağaç - hamur tahtası.

Sepet (17): Sepedi değirmenin - Değirmen sepedi, değirmen üstünde buğday konulan büyük kab.

Serçe	(16) :	Serçe.
Sergerdan boldu	(16) :	Sergerdan oldu. hayran oldu.
Ses işitmek	(16) :	Ses işitti - hakikî veya mecazî bir ses, bir hareket, fısıltı, hışırtı bir nesne duydu.
Sevmek	(16) :	Sevdi [doğrusu (*savdı*) olsa gerek ki, alacaklıyı savmak (*matal*) dır.]
Seyrek	(25) ;	Seyrek.
Sıçan	(17) :	Yumran - fare.
Sığamak	(18) :	Sığadı - üstünden el gezdirdi. [İstanbulda galat olarak (*sıvadı*) derler.]
Sığa su	(18) :	Dibi görünür az su (*sığ*).
Sığın	(18) :	Geyik envaından iri cinsi.
Sığırcık	(22) :	Sığırcık.
Sığız balçık	(18) :	Süzük, koyu, kuru balçık.
Sık	(18) :	Biribirine çitilmiş, çitişmiş, bitişmiş.
Sıkış	:	Sıkışıklık, izdiham.
Sıltamak	(16) :	Sıltadı - saltadı, saldı, bıraktı, terketti.
Sınamak	(18) :	Sınadım - denedim, tecrübe ettim, imtihan eyledim.
Sınarlamak	(16) :	Sınarladı - teşvik etti, kındırdı.
Sındı	(19) :	Makas.
Sınmak	(16) :	Sındı ağaç - sındı, kırıldı.
Sınramak	(16) :	Er işe sınradı - yapmak istemedi, sarmadı, hırçınlandı. Konyada (*sıkradı, zınardı*) buna yakındır.
Sınur urdu sa rayğa	(19) :	Sınır - hat; saraya sınur urdu - evine hudut yaptı, çit çekti.
Sıpıldak eyledi	(31) :	Sıpıldak - zıbıldak, cıs cıbıldak, üryan eyledi.
Sıplak ağaç	(17) :	Çıplak ağaç, yapraksız.
Sırasıra	(18) :	Sırasıra olturdular - sıra sıra, saf saf, dizi dizi oturdular.
Sırça parmak	(18) :	Çıçalık, en küçük parmak.
Sirıtmak	(18) :	Sırıttı - dişlerini göstererek tebessüm etti.
Sırsır	(16) :	Cırcır böceği, ağustos böceği.
Sıvagu	(5) :	Mala
Sıvımak	(19) :	Sıvıldı - cıvıdı, sertliği kalmadı, cıvık, pörsük, işe yaramaz hale geldi.
Sıvık	(18) :	Cıvık.
Sıy	(17) :	Sıyı, sıya - elbisenin etek zincifi, büklümü

Sıyırmak (19): Sıyırdım - sırttan elbise çıkar gibi soydum, çektim çıkardım.

Sıyrılmak (19): Sıyrıldı - kılıç kından çıktı; balık elden sıyrıldı, sıvıştı kaydı, sabun gibi fırttı.

Sibek (19): Buğdayı değirmen taşı içine döken honi gibi şey, çocuk sibeği.

Sibsi (15): Kamış düdük, ney.

Sifteh kıldı şarabka (16): Şaraba siftah kıldı - ilk başladı.

Siledi anı (16): (*Silesi-siler*) gibi elini üstünden gezdirdi (*sığadı*) da derler.

Sin (16 - 28): Kabir, mezar.

Sincir (16): Zincir.

Singe (27): Sine - edat: Düşesine - bir şeyin düşmesi hususuna.

Sini (16): Bakırdan değirmi geniş tepsi ki, üstünde yemek yenilir.

Sinlemek (16): Sinledi - sindi, gizlendi, saklandı.

Simurğ (22): Halk (*zümrüt anga*) der; simurğ.

Sirkeli soğan (18): (*risar - reçel*). Eskiden, kurma her nevi turşulara (*riçar*) derlermiş (*risar*) diye tarip edilmiş. sonra bizde (*reçel*) kaynatma yemiş tatlılarına denmiş.

Siş (16, 17): Şiş.

Sişikmek (20): Şişikdi - değdi, isabet etti, bulaştı.

Sivilci (17): Sivilce.

Sivişmek (17, 19): Sivişti - aralıktan, karaltıdan, siperden kimseye sezdirmeden kaçtı. İstanbulda yanlış olarak (*sıvıştı*) derler.

Sofa (17): Sofa.

Sofra (18): Sofra.

Soğulcan (18): Soğulcan.

Soğulmak (18): Soğulmuş su - toprak emmiş, yere çekilmiş. [bu kuyunun suyu soğulmuş, artık çıkmaz.]

Soğunmak (18): Sogundu - sokuldu, büzülüp sinip saklandı, kendini gizledi.

Sokak (16): Sokak.

Sokak (18): Havan, dâne döğülen taştan, demirden havan.

Sokak (18): Ak renkli geyik.

Sok göz (18): Ak göz, haris, gözü doymaz.

Soklık (18): Hırs, göz doymamazlık. Sokluk kıldı taamga - taama sokluk kıldı - yemeğe hırs gösterdi.

Sokranmak (18): Sokrandı - ağzı içinden anlaşılmaz söz söylemek; ekseriya hiddet eden kızan kimseler yapar.

Sokur (18): Kör.

Solmak (18): Soldu - çiçek buruştu, kumaşın rengi attı.

Som (18): Sebike, altın gümüş, çelik vesaire.

Somun (18): Rumca imiş. türkçesi (*besgeç*) imiş.

Sonkuldamak (19): Sonkuldadı - inledi, sıkladı; deve sonkuldadı - yük vuruldukça zayıf deve ıkıladı, sıkıladı.

Sorkun (18): Uzun salkım söğüt.

Sorutmak (18): Soruttu - surat etti, kafa dikti, çalım sattı, ağız burup burun kıvırıp azamet gösterdi. (ofutmak) gibi.

Soy (19): Bir kökten gelen evlât.

Soyalaşı geldiler (19): Biribiri ardınca geldiler.

Soyka (19): Hil'at - manasına ki, padişahın bir kimseyi taltif için kendi sırtından soyunup başkasına giydirdiği kaftan (*soyka*) gibi (*hal - soymak*) aslındandır.

Soytarmak (19): Saplanıp kısılmak. ok soytardı - deri ile etin arasına kısıldı.

Söbü (15): Mahrut, sivri şeyler.

Söğen balık (12): İt balık.

Söğütmek (16): Söğüttü - çöğüttü, diz çöktü.

Söküş (16): [Bulamadım, belki sökmekten (*söküş*) olduğu yerden söküp ilerlemek, belkide kapı söğesi gibi bir yerdir. (*C V Z*) maddesinin bina direği ile bir münasebeti var.]

Söykenmek (16): Söykendi - sırtını dayadı.

Söz yordamı (29): Bir kelâmın tefsiri, fehvası, maksadı, izahı (*D. L. T. 3-14*).

Su başı (17): Serasker.

Sucumak (17): Sucudu at - at sucudu, harınlık etti, şaha kalktı, çifte attı; uysallanmadı, döleklenmedi.

Soğulumak (18): Sapladı, geçirdi; Soğludum etini şişke - Eti şişe soğludum - sapladım, geçirdim, dizdim.

Soğşurmak (18): Soğşurdum - sokuşturdum, bazı şeyleri bazı şeylerin altına üstüne sıkıştırdım, istif ettim, gizledim.

Suk barmak (18): Şahadet parmağı.

Surna (18): Zurna, boru.

Susak (18): Su kabı, koğa.

Susam (16): Susam.

Suya karmak (22): Suya kardı - daldı, battı. Konyada (*günaha kardı*) battı, müstağrak oldu.

Sücü (16): Çakır, bor, şarap.

Süğlün (16, 23): Süğlün.

Süğüm (16): Kanaat, aza razı olma; soğum.

Süğümsüz (16): Kanaatsız, haris.

Süksün (16): Omuz başı, dal.

Sümeye almak (16): Sümeye aldım - ölçüsüz, hesapsız aldım. [Konyada, bu sözü sümeye söyledim - bir mâna kast eylemiyerek; sümeye söyleyip durmak. gideceği yeri bilmeden sümeye aldı yürüyü verdi; sümeye bana ne çatan - haksız esassız].

Sümürmek (21): Sümürüp içdim - büyük yudumlarla hörpüldeterek içtim; sümürdüm şorvayı - çorbayı hırsla içtim.

Sünük (16): Kemik.

Sünüşek (16): Süner, uzar; yani (*şimşek*) (*sünmek - uzamak*) aslından.

Süsen (16): Susam.

Süstelmek (16): Süsteldi - çekiçle düzeldi, yassılandı.

Süveltmek (17): Süveltti eşek iki kulağını - eşek iki kulağını süveltti - sivriltti, dikti, doruttu.

Süvmek (16): Süvdü, süğdü, süydü - kendine doğru sündürüp çekti.

Süzgüç (16): Süzgeç.

Şakımak (17): Şakıdı - kuş billurî ve tiz sesiyle öttü.

Şaklamak (17): Şakladı - şak sesi çıkardı, şak dedi; yemişi şakladı - ikiye ayırdı.

Şalvar (17): İm, şalvar.

Şaplama (17): Şaplak, tokat.

Şaşı (17): Kınır, kıygaş.

Şaşmak (17): Şaştı - hedeften kaydı demektir. O münasebetle hesapta yanılmıya ve aldanmıya (*şaştı*) derler; (*Hayret*) manasına gelir.

Şavk (17): Işık.

Şayet (28): Olayki - şayet.
Şeftali (17): Şeftali.
Şınkırtı (17): Şıngırtı - şıngırdama.
Şırlağan (17): Susam yağı.
Şikembe (17): Karın, işkembe.
Şin (17): Şin - şen, mamur, kalabalıklı.
Şinük (17): Şinik - tartı envaından.
Şirin (17): Tatlı, lezzetli, sevimli.
Şiş (17): Bir borcun ödemesini üstüne alma, ödek.
Şoh (32, 17): Hobba, yaramaz. başladı şohluğa - hafiflik, hoppalık yaptı; oğlan şohluk kıldı - çocuk yaramazlık yaptı; kıvrandı, hopladı, zıpladı.
Şorva (17): Mun - çorba.
Şorultu (17): Bir kaba dökülen suyun, sütün sesi.
Şölen (14 17): Ziyafet.
Taba (11): Bir şeye razı oluş.
Tağ atağı : Dağ eteği - dağın kenarları
Tağ dibi (20): Dağ dibi - dağ eteği.
Tağ telüği (20): Dağ deliği - mağara, delik, oyuk.
Taht (11): Padişahın oturduğu yüksek geniş koltuk.
Takırdamak (21): Takırdadı - tak tak diye ses çıkardı, tıkırtı yaptı.
Talaz (10): Dalga.
Talkalamak (12): Talkaladı - bir işi mühimsemeyip geri bırakmak. [İstanbulda (*dalga geçti*) buna yakındır.]
Talkazlık (21): Arapça (*fitne*) karşılığı.
Tan (21): Sabah vaktı, ortalık ağarması; tan attı - sabah oldu.
Tan (21): Dan - taaccüp, şaşma. (*hayret*) karşılığı.
Tangırdamak (20): Sert bir şey (*tan*) diye diğer sert şeye vurularak ses çıkarmak; tın tın etmek.
Tanışman (21): Danışman - kendisine bir şey danışılan okumuş.
Tank tank keser dağda (20): Dağda dank dank keser - dağda tan tan diye balta sesiyle odun keser.
Tanrı ana bititti (8): Allah ona rızk olarak verdi.
Tansuk (21): Gayet zarif, lâtif, nadir görülür, kıymetli mühim şeyler.
Tapalamak (19): Tapaladı ona düşman - düşman oh olsun diye ona nisbet yaptı, kızacağı işi inadına yaptı.

Tarla (19): (*tarı, tarığ*) yani tohum ekilen sürülmüş düz arazi.

Tartgaç (19): Terazi (*tarazı - tartıcı*).

Tas (20): Hamam tası - yıkanılacak büyük tas (*daha ziyade küçük el tasına*) denir.

Taşımak (14): Taşıdı - bir yerden bir yere götürdü, nakletti.

Taşkın (20): Sil. (Sel)

Tat (19): Türkçe bilmez, dilsiz; arap, farisî.

Tavhane (12 - 27): Tabhane [eski lûgatler (*gurfe*) tercümesinde (*hane, çardak - hanay*) diyor. Bu, eskiden tekke gibi fukara meskeni olmak üzere yapılan binadır].

Tazı (19): İnce yapılı av köpeği.

Tazı at (19): Arap atı [burada aklı karalı tüylü at demektir].

Tebe (29): Tepe - cihet gösterir. (*Anın tepe meyil kıldı - ona doğru eğildi*).

Tegirmi taş (20): Değirmi taş.

Tekim, değim, deki (12): Tekim, dekim, deki - dilke, tilgem, dilkem - hepsi (dilim) demektir.

Teleme (12): Yumuşak. İstanbunlda balık etinde yumuşak hanıma, kadınlar (*teleme peyniri gibi*) derler.

Temren (28): Ok ucundaki demir.

Temür kazuk (12): Demir kazık - (*cedi = oğlak*) yıldızı.

Tengişmek (12): Tengişti nesne - bir şey başka şeyle denkleşti, onun muadili, dengi, benzeri oldu; muadele - denkleşme.

Tengitmek (12): Er başın tengitti - dingildetti, önüne düşürdü, salladı.

Teniz (12): Deniz.

Teniz butağ (12): Deniz budağı - (*haliç*) dediğimiz karaya girmiş deniz.

Tergi (11): Eski zamanda derip toplanan meşinden yemek sofrası ki (*sumat*) derler.

Teri (11): Tere - yeşillik dediğimiz yenir otlar.

Terincek (11, 33): Derincek, kadınların büründükleri çarşaf envaı. Bir vakit süslüsüne (*car*) derlerdi.

Terkü (11): Terki - at eğerinin arka ciheti.

Teyin (12): (*Sincap*) dedikleri derisi makbul kedi gibi hayvan. (*deri*) manasına da vardır.

Tezkere ; (*Destgire*) - tahtadan dört saplı çamur vesair eşya taşınılan kap (*kuffe*) küfe envaı.

Tığrak (17): Çevik, eli çabuk, derli toplu.
Tıkım (20): (*Lokma*) karşılığı.
Tıknaz (20): Etine dolgun, tıklım tıklım, etli kimse.
Tınaz (20): Tınaz, tınas - sürülmüş buğday sapı yığınıdır ki savrulup buğdayı samanı ayrılır; (*loda*) da derler. Konyada (*noda*) deriz.
Tırkazlamak (22): Tırkazladım kapnı - kapıyı tırkazladım, mandalladım, kapattım, ardından sürgüyü sürdüm.
Tırrıl (19): Makbul, beğenilir demekmiş (*tığrak - m*).
Tırtıl (19): Küçük kurt.
Tigele (11): Teğele - mintan, acem gömleği.
Tikke urunu (32): Donun bağlanacak yeri.
Tilke (12): Bir tilke et - bir dilim et. Her şeyin böyle uzunluğuna kesilmişi (*tilke*) ve emsali söylenir. Bir ṭilke yer - uzun bir parça (*bir say yer*) derler.
Toğralmak (11): Don kirden doğraldı - lime lime oldu, biçildi.
Toklu (20): Bir yaşar erkek koyun.
Tomalamak (21): Tomaladı - yayıldı, geniş bir yeri kapladı.
Tomalmak (21): Kızın memesi yumruldu.
Tomruk (21): Yumru odun, kütük, kök.
Tomruldu burnu (21): Burnu tomruldu [bakılsa (*kabardı, şişti*) demektir. halbuki arapçası (*burnu kanadı*) demek olur.]
Tomurcuk (21): Çiçek koncası.
Tomurdum (21): Şimdi (*tomaldım*) derler; eğilip arkasını dışa fırlatmaktır.
Ton (20): Elbise. şimdi (*şalvar*) derler.
Toncukmak (21, 20): Doncukdum - dona kalmak, nefes alamamak, katılmak. Toncuktu er - Er toncuktu - donmuş gibi nefesi kesildi, tıkandı, nefes alamadı.
Tonluk (20): Ücret.
Topalan (19): Kolun bağırsağına ârız olan hastalık ki, defi tabiiye ve yel çıkmasına mânidir. (*Kamus*) da (*Kolunç*) zımnında.
Topuz (19): Harp çomağı, gürz.
Tovu (21): Zarif, neşeli, hoppa.
Toy (23): Bildiğimiz kuş.
Toy (12): Ziyafet; şenlik. Düğün manalarına da gelir.
Toynak (20): Hayvan tırnağı.
Tök (9, 11): Puşt oğlan, ahlâksız mahalle çocuğu, açıkça yazılamıyan habis adam.

Törpülemek	(14) :	Törpüledi - törpü ile sürttü, düzeltti.
Tudu	(19) :	Tutu - tabiat. [Konyada (*tutum*) derler. *Ben onun tutumunu hiç beğenmedim*].
Tufur	(20) :	Tonluk - askere, hademeye verilen kesim (*tufur*) ve (*ülufe*) de derler.
Tulp tulp geldiler	(21) :	Güme güme geldiler, çok çok geldiler.
Tulup	(21) :	Derin.
Tumlu çıktı sünük	(21) :	Sünük tumalu çıktı - romatizma gibi bir sebeple vücudun bir tarafından kemik harice fırladı.
Tumar	(21) :	Çomak oku. (*tımar oku*) dedikleri ucu temrensiz, hatta yuvarlak çomak gibi oktur. Çocuklara ok atmak öğretmek için yaparlar. Dokunursa yaralamaz, yayı da yumuşak olur; (*kepaze*) de derler.
Tumlu, issi gün	(21) :	Bir gün sıcak bir gün soğuk olan günler.
Tunuk gece	(20) :	Dunuk gece - bulutla veya sisle, pusla kapalı gece,
Tura	(12) :	Şeriat, üslûp, usul, din, millet, resm, âdet, görenek, hars.
Turgay	11 - 19) :	Serçe gibi küçük kuş.
Turna	(23) :	Turna.
Turutmak	(21) :	Turttu eşek kulaknı - Eşek kulağını duruttu - dim dik kaldırdı.
Tuş	(20) :	Bir şeyin dos doğru olduğu cihet; evim tuşu - evimin olduğu cihet; butuştan var - bu taraftan var; tuşunda - hizasında. yanında.
Tuti	(22) :	Papağan.
Tutuldu sözde	(19) :	Tutruk - ocak tutuşturacak çalı çırpı. sözde tutuldu - dura kaldı, birşey aklına gelmedi.
Tülbent	(21) :	Başa bağlanan demektir. Bu münasebetle sarığa derler. kezalik, kadınların başına bağladıkları ince beze denir.
Tülek yılkı	(12) :	Harın hayvan, terbiye görmemiş salma hayvan.
Tülüngi	(12)]	Tülüngü - yabancı, kimsesiz, ne idiği belirsiz, adi adam.
Tüskürmek	(11) :	Bir şeyi şiddetle itip ileri fırlatmak, bir şeyi şiddetle hırpalayıp bazı yerlerini harice fırlatmak, çıkarmak.

Tüvlek (12): Bazı yerde (*dügelek*), İstanbulda (*düvelek*), kavunun küçük olmamışı. Konyaka buna (*hırtlak*) derler. (*Divlek*) diye de bir nevi dışı yeşil, içi olmuş kavuna derler, İstanbulda (*Manisa kavunu*) derler.

Uca (2): Oturak yeri.

Ucuz etmek (18): Fiyatını indirmek.

Uçkun (2): Ateşten sıçrayan ufacık parlak parça.

Uçkunmak (2): Kuş elinden uçkundu - kaçtı.

Uçuk (2): Sar'a hastalığı; uçuğu tuttu - sarası tuttu.

Uçurum (2): Dağlarda keskin kayalar, yarlar.

Uğur (3): Zaman manasına. Şimdi, giden yolcunun önü; tali, şeref ve kıymet gibi manalara.

Uğut (3): Keşkek, lapa.

Ulu,balık (12): Kur'anda (*nun*) diye anılan gayet ulu bir balıktır.

Urılamak (3-2): Uruladı - çadır kurdu; ikamet etti, yerleşti.

Uruk (28-12): Bir ata oğlanlarından çoğalan köy, mahalle, şehirhalkı, meselâ: (*Bunlar hepsi bir uruktan gelmişler*).

Urun (3): Mertebe. Asıl manası (*mahal, yer*) dir. Birçok manalarda da kullanılır. (*Urunsuz kalmak = vazifesinden çıkarılmak*) gibi.

Urunlu bolmak (3): Hakikî olarak bir mekân ve mesken sahibi olmak. Mecazen de (*halk içinde mevki ve şeref sahibi olmak.*)

Usan (3-19): Saf, aptal, sersem. (*gafil*) karşılığı; Usan oldum-gaflet ettim, dalgın bulundum.

Usmak (3-27): Usdum - öyle yanlış bir fikirde bulundum, öyle sandım. Usdum ben kendime - kendime kıyas ettim, kendim gibi sandım.

Uşak taş (6): Çakıl.

Uşbu yanadan (31): İşbu yandan - bu cihetten.

Uyuşmak (18): Uyuştu - bir uzuvdan can çekilip keşeleşti. İstanbullular (*ovaştı*) derler.

Uyvalamak (7): Uyvaladı - Sendeledi, yere yuvarlandı. Uyvaladım - karıştırdım, allak bullak yaptım.

Üdük (2): Sidik deliği.

Üğmeşmek (5): Üğmeştiler - etrafına toplandılar. *Halk üğmeşti - birisinin etrafına sacayak vari toplandılar.*

Üğün üğün oturdula (5): Küme küme, top top oturdular.

Üldürük (6): Katran.
Ülefe (5 - 20): Arapça (*ulûfe*) - hayvan yemi. kelimesinden alınmıştır. memurun, askerin aylığı, yıllığı, ücreti demektir.
Ürgürmek : Odu ürgürdü - ateşi parlattı, alevlendirdi.
Üvez (7): Tatarcık, gürp düşen.
Üzütlük (3): Hasislik demekmiş. Halbuki (*üzüt*) şeytan manasınadır.
Vâveylâ (29): Gürültü.
Vay (29): (*Acaba*) gibi teaccüp edatı.
Vave (29): Matlap, matlûp, dilek.
Viribimek (29): (*Ba's*) ve (*irsal*) karşılığı. viribidi - gönderdi, verdi îta etti.
Vura yazdı: (29): Az daha vuruyordu.
Vurmak (29): Vurdu - darbetti.
Yaban (29): Kır, ova, sahra, çöl
Yacınmak (29): Yacındı - utandı, çekindi.
Yağı (30 - 31): Asî, düşman.
Yağız at (30): Siyaha çalar kızıl renkte at. Yağız - koyu esmer.
Yağrık (31): Üstünde et kesilen çok kalın ve düz tahta.
Yağrın (30): Omuz başı, ketf.
Yağruk dil (31): Fasih, düzgün, Açık, pürüzsüz bir konuşma, söyleşme (*yarık - parlak*).
Yahşi (29): Yahşi, iğü - iyi.
Yaka (31): Dağın kenarı, bayır olan mahalli.
Yalak (31): Toprak çanak.
Yaldıragan (20): Otlu, ak, yumuşak taş - şırlak, ateşi çıkar, beyaz, yumuşak taş ki, arapçası (*merve*) dir. Halbuki lûgatlerde (*merve*) çakmak taşıdır ki vasfı budur. Ancak yumuşak değil serttir.
Yalım kaya (31): Yalçın kaya.
Yalkamak (31): Yalkadı - teşvik etti, kındırdı. (*yeltedi*) olmasın? Taş ayağa yıkıldı? Sürtüldü, derisini sıyırdı, yüzdü.
Yalkık (31): Balgam.
Yalmanmak (31): Yalmandı - ağzında kalan yemek artığını yalandı, dili ile bakiyyeyi yalayıp yuttu.
Yaltaklanmak (31): Yaltaklandı - temelluk etti.
Yamramak (31): Yamradı - abuk sabuk söyledi.
Yan (15): Şeytan.

Yandak	(32) :	Diken.
Yankarmak	(32) :	Yankardı - yanardı, yanına doğru yanyan baktı, iltifat etti.
Yanku	(31) :	Dağa, hamam kubbesine söylenilen sözün aynen aksi.
Yanşak	(31) :	Yanşak.
Yantı	(31) :	Yanşı, yanşak. Yanıştak - zevzek, hezeyancı, manasız muttasıl söylenen.
Yanulanmak	(29) :	Nazlanmak.
Yapalak	(22, 29) :	[Ben (*puhu*) bilirim. Müellif (*rahme*) yani (*Kartal*) demiş.]
Yapıldak	(29) :	Çıplak; yapıldak bindim - eğersiz semersiz çıplak ata bindim. Yapıldak eyledi - soydu, çıplattı.
Yap yazı	(30) :	Dümdüz çöl, ova.
Yara	(29) ·	Ceriha, karha.
Yaramaz	(29) :	Fena, kötü.
Yaramsuklandı	(29) :	Yaltaklandı.
Yarı	(29) :	Yarındak - turfanın, yağ çömleğinin ağzına bağlanan derisi.
Yarımak	(29) :	Yarıdı gün - gün yarıdı, aydınlandı, ışıdı; bulutsuz.
Yarım	(29) :	Nısıf.
Yarım karış	(22) :	Bir esnek.
Yarındak	(29) :	Tabaklanmamış deri, (yarı) dediğimizdir.
Yarpuz	(29) :	Yaban pancarı.
Yarsımak	(29) :	Tama' etmek, çok arzu etmek.
Yassı	(30) :	Sahife halinde düz.
Yassı ağaç	(30) :	Hamur tahtası.
Yassılmak	(30) :	Yam yassı olmak.
Yaş kozak	(22) :	Pamuk kozası.
Yatlı	(29) :	Kötü şey, kötü adam.
Yatsu	(29) :	Yatsı vakti.
Yaturmak	(30) :	Yatur, yatgır - uyut.
Yavan	(32) :	(*kene*) dedikleri böcek.
Yavan	(18) :	Yavan ekmek - katıksız, yağsız.
Yavıncımak	(32) :	Yavıncıdı - içi ezildi, açlık duydu. Konyada (*içim yavuncıdı*) derler. Çok acıktım, bayılacağım demektir.
Yavsı	(32) :	Kene, sakırga, koyuna musallat böcek.
Yavşan	(32) :	Bir nevi ot.

Yavurtmak (32): Yavurttu - yuvarladı.
Yayaklar (32): Binidi olmayıp yürüyerek gidenler.
Yayaladı kuş (32): Kuş yayaladı - yere yakın uçtu, yere yayılır gibi.
Yayılmak (31): Yayıldı - yağ kumaşa döküldüğü noktadan etrafa dağıldı, lekeledi.
Yayın balığı (12): Tatlı su balığı.
Yaykamak (31): Yaykadı - ağız çalkaladı, her şeyi çalkalıyarak yıkadı.
Yazmak (30): Yazdı - yanıldı, hata etti. Göz önüne açıp yaydı.
Yazı göğercini (22): Yaban göğercini - kumru.
Yedek (29): İhtiyaten bir ayni daha alınan şey.
Yediger (29): Benatı na'ş.
Yeğin (31): Râcıh, galip, kavi.
Yeğrek (31): Evla, daha âlâ, daha eyi.
Yelpik (32): Ecinni yeli dokunmuş; yeli, rüzgârı dokunmak, çarpılmak, çarpılmış, sarsak.
Yeltemek (31): Yeltedim - teşvik ettim, kandırdım.
Yel ünü (32): Rüzgâr sesi, sarsar.
Yeltirmek : Yel yeltiredi - lâtif bir surette esti.
Yemiş keylekledi (28): Pişti, oldu, yumuşadı.
Yeni (32): (*yani*) yerine.
Yeprülmek (29): Yeprüldü - kumaş eskiyip lime lime oldu, iplikleri sırıttı.
Yermek (29): Yerdi anı - kötü gördü, zemmetti.
Yetegen (31): (*Benatı na'ş*) ki (*yedigen, yediger*) derler.
Yeyilmek (32): Yeyildi - yepyenli, yenlicek, hoppa, neşeli oldu.
Yığın (30): Güme.
Yığrılmak (31): Yığrıldı - kirpi, kaplumbağa, solucan, erkek âleti gibi şeyler içine çekildi büzüldü, toplandı; uzun iken yusyuvarlak tortop oldu.
Yığşurmak (31): Yığşuralım - yığıştıralım. Birbir üstüne yığalım.
Yılan sivledi (17): Yılan zivedek kaydı, yuvasına aktı.
Yılmak (31): Yıldı ağzı - ağzı yıldı - çarpıldı, büzüldü, kötüleşti; yıldı kuş - kuş kanadını hareket ettirmeyip akar gibi süzüldü; yıldı yay - yay yıldı - eğildi, büküldü, büzüldü, çarpıldı.
Yılışmak (31): Yılıştı - tebessüm etti.
Yımırtlamak (26): Yumurtlamak.
Yımrılmak (31): Yımrıldı - yumru şey ezilip ayrıldı; bazı yeri domalıp, bazı yeri oyuldu, çarpıldı, eğildi.

Yıprak (29) : Paçavra, bez, kumaş parçaları eskisi.

Yıpranmak (11) : Yıprandı - eskidi, çürüdü.

Yırtmaç (29) : Eski kaftanların eteğindeki mahsus yapılan yırtık gibi dikilmemiş mahal.

Yiğelmek (31) : Yiğeldi eli - eli yiğeldi - çolak oldu, siniri öldü; eti pörsüdü.

Yigitler işe kınıştı (24) : Hevesle girişti, kaynaştı aynaştı.

Yiğitlik (28) : Gençlik.

Yiğrenmek (31) : Yiğrendi - ikrah etti.

Yiğük (31) : Siniri çekilmiş, eli bileğinden kurumuş kimse.

Yikdey (31) : Gayet bol, kıvrak siyah kumaştan eteklik. [Konyada *(yikte-) kadınların bellerine bağladıkları çok kıvrımlı eteklik* ki, siyah olur. Üstüne (*şelme*)dedikleri yünden örme örtüyü örtünürler sokağa çıkarlardı; içindeki süslü elbise görünmezdi.]

Yilikmek (31) : Yilikdi - içi serinledi, rahat etti.

Yilin (31) : Behayim memesi.

Yilken (31) : Yelken - gemi yelkeni.

Yillenmek (31) : Yillendi - rahatlandı, riyh, revh, rahat.

Yilmirmek (31) : Yilmirdi ağlar - boynunu büküp, gözünü dikip sokularak gaşy olacak bir halde ağlar (*yilmirib geldi*) derli toplu geldi..

Yilmük (31) : Teke sakalı dediğimiz yenir tatlı ottur. [(*Yilmük*) yimliğe benzer, halbuki (*yimlik*) dediğimiz de başka ottur. O dahi yenir ve tatlıdır. Yaprağının rengi boz, daha enli, çiçeği güneşe doğru açılır biraz durur kapanır.]

Yimkirmek (31) : Yimkirdi - (*yelmürmek*) gibi, korkup birisine sokuldu.

Yimrilmek (2) : Toprak çökmek, obrulmak.

Yimük (31) : İmik; çocukların başındaki yumuşak yer, bıngıldak.

Yincilmek (32) : Yincildi - sarsıldı, sıkıştırıldı, incitildi,

Yinciltmek (32) : Yincilti - sarstı, yinceledi, incitti, eziyet etti.

Yindek (32) : Daima; yindek gelir - daima gelir.

Yinge (31) : Amca, dayı karısı.

Yini yindirgedi (32) : Korktu, ürktü, çekindi; büyük adamın veya korkunç kimsenin heybetinden, fenalığından vücudu ürperdi. Yin - vücut, cisim.

Yirinmek	(59) :	Tazallüm etmek, gamını, kederini sayıp dökmek.
Yişim	(32) :	İç donu, işim.
Yiyilmek	(32) :	Yiyildi, kızdı, fenalaştı.
Yiylemek	(33) :	Eşek tezeği yiyledi - Eşek fışkıyı kokladı.
Yobulamak	(29) :	İstihza etmek, alay etmek.
Yoğun odun	(30) :	İri kütük.
Yoğurt aşı	(31) :	Toyga çorbası.
Yol eri	(32) :	Yolcu.
Yonca	(32) :	Yonca.
Yonga	(32) :	Ağaçtan çıkan talaş.
Yontkuşu	(32) :	Yontkuşu.
Yorcu	(29) :	Yol gösteren, delil.
Yorulmak	(29) :	Yoruldu - ardı, kesildi, yürüyemez, çalışamaz oldu.
Yön, yöne	(31 - 32) :	Hayvan egerinin keçesi, teğelti.
Yönelmek	(32) :	Yöneldi - başını çevirdi, ona döndü, onu dinledi, yöneldi karşısına - karşısına yöneldi - ona doğru döndü geldi.
Yöre	(29) :	Civar, etraf, havali; yöresi - civarı.
Yörenmek	(29) :	Bir şeyin kenarına gelmek, kenarında gezinmek, civarında olmak.
Yörük	:	Yoruk, yordam, fehva, tefsir.
Yufka	(18, 31, 33) :	İnce, yassı; ince açılıp saçta pişirilen ekmek. yufka tutuğ, yufka tutuk - tül gibi ince kumaş.
Yular	(31) :	Hayvan başına, boğazına geçirilen ipten başlık.
Yumluk	(20) :	Eskiden (*keman küre*) dedikleri oluklu tahta üstünden yayla atılan irice çakıla derlerdi, bugün tüfek kurşununa, top güllesine denir. [Yumlak, yumalak, yuvalak; askerler top güllesine bugün (*yuvalak*) derler. Eskiden koca yuvarlak taşları mancınıkla düşman kalesine atarlardı. Hâlâ İstanbulda düzlenmiş böyle cesim yuvarlak taşlar vardır.]
Yumran	(31) :	Köstebek, büyük sıçan.
Yumur	(31) :	Hayvan yuvarlandığı yer.
Yumuşak daş	(20) :	Yumuşaktaş.
Yumuşçu	(19) :	Hizmetçi.
Yunmak	(32) :	Yundu - yıkandı.
Yunguk	(32) :	Yunkuk, yangık - çogan; eşya yıkanan köpüren bir nevi kök, (*sabun*) *un* esası.

Yurmadı	(29):	Oyulkadı, kökledi, seyrek seyrek dikti.
Yurtmak	(29):	Koşmak; at yurttu - koştu, seğirtti; at yorgaladı - rahvan yörüdü.
Yuvalamak	(32):	Yuvalandı?
Yuvmak	(32):	Yuvdu - yuvarladı.
Yuvunmak	(32):	Yuvundu - yavındı, gayboldu, saklandı, yuvunur - gizlenir.
Yuvutmak	(32):	Gizlenmek; yuvuttu benden - benden gizlendi, kaçtı, görünmedi.
Yügrük dil	(31):	Düzgün, kekelemeden, durmadan, medarı kelâm kullanmadan, akar su gibi söz.
Yüğürmek	(31):	Yüğürdü - zıplıya zıplıya koştu.
Yüksük	(31):	Dikiş dikerken parmağa geçirilen nesne.
Yükünç	(31):	Namaz, (*Tanrıya yükün kıldı = Allah için namaz kıldı*).
Yükünmek	(31):	Yükündü - namaz kıldı; büyükler huzurunda baş iğdi, tevazu gösterdi.
Yümlü	(22, 31):	Yümünlü, mübarek.
Yüzerlik	(30):	Malûm ot, üzerlik.
Yüzlük	(32):	Elbisenin yüzü, kumaş.
Yüz örtüsü	(32, 33):	Bütün yüzü saklıyan peçe.
Yüzülmek	(30):	Yüzüldü - imtina etti, çekindi, yüz çevirdi; üzüldü, ayrıldı.
Zağar	(15):	Bir nevi küçük köpek.
Zarıncımak	(15, 16):	Zarıncıdı - göreceği geldi, içi çekti; yana yakıla yalvardı; ağladı. Konyada (*sırıncıdı*) derler.
Zebun kılmak	(15):	Zebunkıldı - boyun köstürdü, yindi, ele geçirdi.
Zergerdan kılmak	(16):	Oñu zergerdan kıldı - dehşete düşürdü, aklını şaşırdı, sergerdan kıldı, başı döndü, sersem oldu.